

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
Факультет здоров'я та фізичного виховання
Кафедра фізичної терапії, реабілітації, спеціальної та інклюзивної освіти

СПЕЦІАЛЬНА МЕТОДИКА НАВЧАННЯ СОЦІАЛЬНО-ПОБУТОВОГО ОРІЄНТУВАННЯ

Методичні вказівки до самостійної роботи
для студентів денної та заочної форм навчання
спеціальності 016 «Спеціальна освіта»
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Соціально-побутове орієнтування

УДК 376 +159.9

Спеціальна методика навчання соціально-побутового орієнтування. Методичні вказівки до самостійної роботи для студентів денної та заочної форм навчання спеціальності 016 «Спеціальна освіта» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти / Укладач О.І. Утьосова. Ужгород: ДВНЗ «Ужгородський національний університет», 2024. – 100 с.

Методичні вказівки розглянуті та затверджені на засіданні науково-методичної комісії факультету здоров'я та фізичного виховання ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Протокол № 5 Від 23 січня 2024 року

Укладач: Утьосова О.І., к. пед. н., доцент кафедри фізичної терапії, реабілітації, спеціальної та інклюзивної освіти ДВНЗ «Ужгородський національний університет».

Рецензенти:

Філак Я.Ф. – кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент, завідувач кафедри фізичної терапії, реабілітації, спеціальної та інклюзивної освіти ДВНЗ «Ужгородський національний університет».

Стеблюк С.В. – доктор педагогічних наук, доцент кафедри фізичної терапії, реабілітації, спеціальної та інклюзивної освіти ДВНЗ «Ужгородський національний університет».

Методичні вказівки до самостійної роботи з дисципліни «Спеціальна методика навчання соціально-побутового орієнтування» для студентів денної та заочної форм навчання спеціальності 016 «Спеціальна освіта» розкривають особливості її організації та виконання. Подано короткий теоретичний коментар до кожної з тем та педагогічні задачі.

Рекомендовано для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти.

ПЕРЕДМОВА

Однією з важливих складових освітнього процесу ВНЗ є самостійна робота студентів. Вона спрямована на формування у бакалаврів складових професійної компетентності – інтегральної, загальних та спеціальних. Відповідно до Положення про організацію освітнього процесу в ДВНЗ «Ужгородський національний університет», затвердженого Наказом №9 від 22.12.2020 р., зазначено, що самостійна робота здобувачів освіти є основним засобом засвоєння навчального матеріалу у вільний від аудиторних занять час. Самостійна робота складається з опрацювання навчального матеріалу, виконання індивідуальних завдань, науково-дослідну роботу тощо. Навчальним планом регламентується навчальний час, який відведений на самостійну роботу здобувачів освіти. Під час вивчення конкретної дисципліни зміст самостійної роботи визначається робочою програмою навчальної дисципліни, завданнями та вказівками науково-педагогічного працівника й методичними матеріалами.

Забезпечення самостійної роботи здобувачів освіти закріплено системою засобів, передбачених робочою програмою навчальної дисципліни: навчальними та методичними посібниками, підручниками, конспектами лекцій, комплектами індивідуальних завдань, практикумами, методичними рекомендаціями з організації самостійної роботи та іншими навчально-методичними матеріалами. Методичні матеріали для самостійної роботи здобувачів освіти повинні передбачати можливість проведення самоконтролю з боку здобувача освіти та дистанційного контролю в системі Moodle. Також, науково-педагогічними працівниками рекомендується відповідна наукова, монографічна й періодична література.

В аудиторіях, лабораторіях, науковій бібліотеці університету, навчальних кабінетах, комп'ютерних класах, гуртожитках, у домашніх умовах може проходити самостійна робота здобувача освіти з вивчення навчального матеріалу з конкретної освітньої компоненти. Для забезпечення належних умов роботи здобувачів освіти, самостійна робота здійснюється за попередньо складеним на факультеті графіком, що гарантує можливість індивідуального доступу здобувача освіти до необхідних дидактичних і технічних засобів загального користування. На початку навчального семестру до відома студентів доводиться відповідний графік. Забезпечується необхідне консультування, допомога з боку спеціалістів кафедри щодо організації самостійної роботи із використанням складного обладнання, установок, інформаційних систем (комп'ютерних баз даних, систем автоматизованого проєктування, автоматизованих навчальних систем).

Відповідно до Положення про організацію освітнього процесу в ДВНЗ «Ужгородський національний університет» (Наказ №9 від 22.12.2020 р.) навчальний матеріал дисципліни, передбачений для засвоєння здобувачем освіти у процесі самостійної роботи, вноситься на семестровий (курсний) контроль разом із навчальним матеріалом, що вивчався при проведенні аудиторних навчальних занять.

Враховуючі вищезазначене, самостійна робота студента передбачається робочою програмою дисципліни, виконується за керівництвом науково-педагогічного працівника та відповідно оцінюється. На даний час виокремлюють такі види самостійної роботи студента: слухання лекцій (у т. ч. і в умовах дистанційного навчання), участь у семінарських заняттях, виконання практичних і лабораторних робіт; підготовка рефератів і курсових робіт; підготовка до модульного контролю, заліків та іспитів; складання проєктів; робота з фаховою літературою, участь у вебінарах, семінарах, тренінгах, конференціях тощо.

Когнітивна, прогностична, самостійна, виховна та коригуюча функції є основними функціями самостійної роботи здобувачів освіти. Когнітивна функція передбачає засвоєння студентом компетенцій, визначених змістом дисципліни. Прогностична – дає можливість спрогнозувати кінцевий результат роботи, узагальнити дані. Самостійна функція спрямована на формування вмінь самостійного опрацювання наукової, фахової літератури, їх аналізу. Виховна функція спрямована на формування креативної особистості із сучасними цінностями. Коригуюча функція визначається вмінням вчасно коригувати свою діяльність, спрямовувати її на досягнення мети.

Вкрай важливо створення моделі співпраці науково-педагогічного працівника зі здобувачем освіти за допомогою інформаційних і комунікаційних технологій в умовах дистанційного навчання. Велике значення в цьому процесі має дидактичне забезпечення дистанційного навчання, яке передбачає наявність різноманітних видів змістовної навчальної інформації на електронних носіях (MOODL).

Дисципліна «Спеціальна методика соціально-побутового орієнтування» передбачає самостійну роботу студента для денної форми навчання в обсязі 60 годин, заочної – 102 години. Укладачем розроблено методичні вказівки до її організації та виконання, використано наукові дослідження вчених з вищезазначеної проблеми.

Структура теми для самостійного опрацювання: план, рекомендована і використана література, короткий теоретичний коментар, завдання для самостійної роботи, форма контролю.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

МОДУЛЬ І

ЗМІСТ І ЗАВДАННЯ

СОЦІАЛЬНО-ПОБУТОВОГО ОРІЄНТУВАННЯ

Тема 1.1. Предмет, завдання, методологічні основи курсу «Спеціальна методика навчання соціально-побутового орієнтування».

Корекційне значення формування в учнів з інтелектуальними порушеннями життєво необхідних практичних навичок. Завдання навчання соціально-побутового орієнтування.

Формування навичок соціальної компетентності учнів з інтелектуальними порушеннями. Взаємозв'язок роботи вчителя і вихователя на уроках соціально-побутового орієнтування.

Використання міжпредметних зв'язків (рідна мова, читання, математика, трудове навчання) на уроках соціально-побутового орієнтування.

Тема 1.2. Особливості засвоєння учнями з інтелектуальними порушеннями навичок господарчо-побутової діяльності. Методичне забезпечення кабінету соціально-побутового орієнтування.

Готовність до праці учнів з інтелектуальними порушеннями. Характеристика значних труднощів, які виникають на уроках соціально-побутового орієнтування у дітей з інтелектуальними порушеннями. Характеристика та причини несформованості практичних навичок у дітей з інтелектуальними порушеннями.

Особливості відношення старшокласників з інтелектуальними порушеннями до господарсько-побутової праці. Відповідні визначені вимоги обладнання, умови організації, упорядкування кабінету соціально-побутового орієнтування.

Вимоги та правила облаштування зон кабінету соціально-побутового орієнтування. Дотримання санітарно-гігієнічних вимог та правил техніки безпеки.

Тема 1.3. Методи навчання соціально-побутового орієнтування. Класифікація методів навчання на уроках соціально-побутового орієнтування. Словесні методи навчання.

Методи викладення усного матеріалу учням з інтелектуальними порушеннями на уроках соціально-побутового орієнтування. Розповідь та вимоги до неї на уроках соціально-побутового орієнтування.

Бесіда на уроках соціально-побутового орієнтування. Особливості методу

пояснення (інструктажу) на уроках соціально-побутового орієнтування. Організація роботи з друкованим текстом на уроках соціально-побутового орієнтування.

Інструкції з користування побутовою технікою. Техніка безпеки роботи з електроприладами. Інструкції з користування лікарськими препаратами.

Тема 1.4. Класифікація, види та характеристика наочних методів навчання соціально-побутового орієнтування.

Мета використання наочних методів на уроках соціально-побутового орієнтування. Класифікація наочних методів та засобів навчання, що застосовуються на уроках соціально-побутового орієнтування.

Два види наочних методів за джерелом інформації та засобами її одержання. Види наочних методів на уроках соціально-побутового орієнтування: демонстрація, спостереження, досліди.

Використання допоміжної наочності на уроках соціально-побутового орієнтування. Вимоги до демонстрації об'єктів на уроках соціально-побутового орієнтування.

Правила проведення, етапи докладного аналізу об'єкта та послідовність формування вміння проводити аналіз об'єкта на уроці соціально-побутового орієнтування.

Технологічна карта на уроках соціально-побутового орієнтування, правила її складання, можливості використання та застосування, основні етапи виконання. Метод демонстрації (показу) на уроках соціально-побутового орієнтування.

Спостереження та досліди (експеримент) на уроках соціально-побутового орієнтування.

Тема 1.5. Корекційне значення та характеристика практичних методів навчання соціально-побутового орієнтування.

Корекційно-розвивальне значення формування практичних навичок господарчо-побутової діяльності в учнів з інтелектуальними порушеннями на уроках соціально-побутового орієнтування. Особливості психофізичного розвитку дітей, що зумовлюють порушення в процесі трудової діяльності.

Характеристика корекційно-розвивального значення процесу трудової практичної діяльності учнів з інтелектуальними порушеннями. Результати виконання трудового завдання. Організація та методика проведення практичних робіт на уроках соціально-побутового орієнтування.

Вправи на уроках соціально-побутового орієнтування. Практична діяльність на уроках соціально-побутового орієнтування. Планування та етапи майбутньої роботи на уроках соціально-побутового орієнтування.

Характеристика та організація здійснення самоконтролю (попередній, поточний, підсумковий, заключний) на уроках соціально-побутового орієнтування.

Коллективні (бригадні) та індивідуальні форми організації практичної роботи на уроках соціально-побутового орієнтування. Виконання санітарно-гігієнічних норм та правил техніки безпеки в процесі виконання практичних робіт.

МОДУЛЬ II

ОРГАНІЗАЦІЙНІ ФОРМИ НАВЧАННЯ СОЦІАЛЬНО-ПОБУТОВОГО ОРІЄНТУВАННЯ

Тема 2.1. Урок, як основна форма навчально-виховної роботи з формування навичок господарчо-побутової праці в учнів, які потребують корекції розумового розвитку.

Тематичне планування під час вивчення курсу соціально-побутового орієнтування. Мета уроків соціально-побутового орієнтування. Навчальні завдання на уроках соціально-побутового орієнтування.

Корекційно-розвивальні завдання на уроках соціально-побутового орієнтування. Виховні завдання на уроках соціально-побутового орієнтування.

Види занять курсу соціально-побутового орієнтування. Схема занять виконання різноманітних практичних робіт. Схема організації та проведення сюжетно-рольової гри або виконання вправ на уроках соціально-побутового орієнтування. Структура занять/уроків-екскурсій.

Тема 2.2. Характеристика структури уроку соціально-побутового орієнтування.

Особливості підготовчого етапу уроку соціально-побутового орієнтування: підготовка колективу учнів та робочого місця; перехід, адаптація з одного виду діяльності до іншого; приведення нервово-психічної сфери учнів з інтелектуальними порушеннями до оптимального стану.

Характеристика та план основного етапу уроку соціально-побутового орієнтування: повідомлення теми та повторення теоретичних відомостей; ознайомлення з об'єктом роботи; складання плану роботи; виконання практичного завдання; запис у зошиті.

Особливості заключного етапу уроку соціально-побутового орієнтування: оцінка якості виконаної роботи; підведення підсумку виконаної роботи. Домашнє завдання з уроку соціально-побутового орієнтування та його мета.

Тема 2.3. Особливості організації та проведення екскурсії на уроках соціально-побутового орієнтування.

Характеристика й особливості навчальної екскурсії соціально-побутового орієнтування. Особливості та характеристика комплексної екскурсії соціально-побутового орієнтування. Характеристика й особливості тематичної екскурсії соціально-побутового орієнтування.

Структура екскурсії з соціально-побутового орієнтування: вступна екскурсія; поточна екскурсія; підсумкова екскурсія. Формування у дітей з інтелектуальними порушеннями навичок ділового спілкування на уроках соціально-побутового орієнтування: зі знайомими людьми; з незнайомими людьми в стінах школи; з незнайомими людьми поза школи.

Характеристика трьох етапів навчання дітей з інтелектуальними порушеннями вступати в діалог з оточенням.

Тема 2.4. Моделювання реальної ситуації на уроках соціально-побутового орієнтування.

Значення рольової гри в навчальному процесі дітей з інтелектуальними порушеннями на уроках соціально-побутового орієнтування. Мета рольових ігор в навчальному процесі дітей з інтелектуальними порушеннями на уроках соціально-побутового орієнтування.

Основні функції рольових ігор в навчальному процесі дітей з інтелектуальними порушеннями на уроках соціально-побутового орієнтування.

Особливості та характеристика мотиваційно-спонукальної, навчальної, виховної, орієнтувальної та компенсаторної функцій рольових ігор на уроках соціально-побутового орієнтування.

Характеристика компонентів рольової гри на уроках соціально-побутового орієнтування: ролі; початкова ситуація; рольові дії. Значні можливості рольової гри у виконання практичних, освітніх і виховних завдань навчання.

Організація та проведення сюжетно-рольової гри на уроках соціально-побутового орієнтування. Три ступені складності моделі реальних ситуацій. Алгоритм навчання дітей з інтелектуальними порушеннями умінню брати участь в моделюванні реальної ситуації.

Значення, особливості та правила підготовки та використання реквізиту на уроках соціально-побутового орієнтування.

ЗМІСТ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

№ з/п	Назва теми. Вид самостійної роботи	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
Модуль I. ЗМІСТ І ЗАВДАННЯ СОЦІАЛЬНО-ПОБУТОВОГО ОРІЄНТУВАННЯ			
1	<p>Предмет, завдання, методологічні основи курсу «Спеціальна методика навчання соціально-побутового орієнтування».</p> <p>Завдання:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Теоретичне опрацювання теми за планом лекції. 2. За літературними джерелами опрацювати питання, зробити анотації: <ul style="list-style-type: none"> - формування навичок соціальної компетентності учнів з інтелектуальними порушеннями на уроках соціально-побутового орієнтування 	6	10
2	<p>Особливості засвоєння учнями з інтелектуальними порушеннями навичок господарчо-побутової діяльності на уроках соціально-побутового орієнтування. Методичне забезпечення кабінету соціально-побутового орієнтування.</p> <p>Завдання:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Теоретичне опрацювання теми за планом лекції. 2. За літературними джерелами опрацювати питання, зробити анотації: <ul style="list-style-type: none"> - особливості відношення старшокласників з інтелектуальними порушеннями до господарсько-побутової праці; - відповідні визначені вимоги обладнання, умови організації та упорядкування кабінету соціально-побутового орієнтування. <p>2. Підготувати <i>презентацію</i> «Облаштування зон кабінету» (за вибором «Класна кімната», «Житлова кімната», «Кухня», «Санітарний блок», «Спальня», «Дитяча кімната»).</p>	8	12

3	<p>Методи навчання соціально-побутового орієнтування. Класифікація методів навчання на уроках соціально-побутового орієнтування. Словесні методи навчання на уроках соціально-побутового орієнтування.</p> <p>Завдання:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Теоретичне опрацювання теми за планом лекції. 2. За літературними джерелами опрацювати питання, зробити анотації: <ul style="list-style-type: none"> - організація роботи з друкованим текстом на уроках соціально-побутового орієнтування. 3. Скласти карту знань: «Інструкції з користування побутовою технікою. Техніка безпеки роботи з електроприладами. Інструкції з користування лікарськими препаратами». 	6	12
4	<p>Наочні методи навчання соціально-побутового орієнтування.</p> <p>Завдання:</p> <p>За літературними джерелами опрацювати питання, зробити анотації:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Види наочних методів: демонстрація, спостереження, досліди. 2) Використання допоміжної наочності на уроках соціально-побутового орієнтування. Вимоги до демонстрації об'єктів на уроках соціально-побутового орієнтування. 3) Правила проведення, етапи докладного аналізу об'єкта та послідовність формування вміння проводити аналіз об'єкта на уроці соціально-побутового орієнтування. 	6	12
5	<p>Практичні методи навчання соціально-побутового орієнтування.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Підготувати конспект до теми. 2. Скласти карту методичних рекомендацій щодо: <ul style="list-style-type: none"> - організації та методики проведення практичних робіт на уроках соціально-побутового орієнтування; - організації та методики використання вправ на уроках соціально-побутового орієнтування; - практичної діяльності на уроках соціально- 	7	12

	<p>побутового орієнтування;</p> <ul style="list-style-type: none"> - планування та етапів майбутньої роботи на уроках соціально-побутового орієнтування; - виконання санітарно-гігієнічних норм та правил техніки безпеки в процесі виконання практичних робіт на уроках соціально-побутового орієнтування. <p>3. Скласти <i>таблицю</i> «Характеристика та організація здійснення самоконтролю (попередній, поточний, підсумковий, заключний) на уроках соціально-побутового орієнтування.</p>		
Модуль II. ОРГАНІЗАЦІЙНІ ФОРМИ НАВЧАННЯ СОЦІАЛЬНО-ПОБУТОВОГО ОРІЄНТУВАННЯ			
6	<p>Урок - основна форма навчально-виховної роботи з формування навичок господарчо-побутової праці в учнів, які потребують корекції інтелектуального розвитку.</p> <p>Завдання:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Теоретичне опрацювання теми за планом лекції. 2. Проаналізувати : <ul style="list-style-type: none"> - Види занять курсу соціально-побутового орієнтування. - Схему занять виконання різноманітних практичних робіт на уроках соціально-побутового орієнтування. - Схему організації та проведення сюжетно-рольової гри або виконання вправ на уроках соціально-побутового орієнтування. - Структуру занять/уроків-екскурсій з соціально-побутового орієнтування. 	7	10
7	<p>Характеристика структури уроку соціально-побутового орієнтування.</p> <p>Завдання:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. За літературними джерелами опрацювати питання, зробити анотації: <ul style="list-style-type: none"> - Особливості заключного етапу уроку соціально-побутового орієнтування. - Оцінка якості виконаної роботи на уроках соціально-побутового орієнтування; - Підведення підсумку виконаної роботи на уроках 	6	12

	<p>соціально-побутового орієнтування.</p> <p>2. Підготувати <i>презентацію</i> «Домашнє завдання з уроку соціально-побутового орієнтування та його мета».</p>		
8	<p>Особливості організації та проведення екскурсії на уроках соціально-побутового орієнтування.</p> <p>Завдання:</p> <p>1. За літературними джерелами опрацювати питання, зробити анотації:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Структура екскурсії з соціально-побутового орієнтування: вступна екскурсія; поточна екскурсія; підсумкова екскурсія. - Формування у дітей з інтелектуальними порушеннями навичок ділового спілкування на уроках соціально-побутового орієнтування: зі знайомими людьми; з незнайомими людьми в стінах школи; з незнайомими людьми поза школи. - Характеристика трьох етапів навчання дітей з інтелектуальними порушеннями вступати в діалог з оточенням. 	6	10
9	<p>Моделювання реальної ситуації на уроках соціально-побутового орієнтування.</p> <p>Завдання:</p> <p>1. За літературними джерелами опрацювати питання, підготувати анотації:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Особливості та характеристика мотиваційно-спонукальної, навчальної, виховної, орієнтувальної та компенсаторної функцій рольових ігор на уроках соціально-побутового орієнтування. - Характеристика компонентів рольової гри на уроках соціально-побутового орієнтування: ролі; початкова ситуація; рольові дії. - Значні можливості рольової гри та виконання практичних, освітніх і виховних завдань навчання на уроках соціально-побутового орієнтування. <p>2. Підготувати презентацію «Організація та проведення сюжетно-рольової гри на уроках соціально-побутового орієнтування».</p>	8	12
	Разом	60	102

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИКОНАННЯ САМОСІЙНОЇ РОБОТИ

МОДУЛЬ І

ЗМІСТ І ЗАВДАННЯ СОЦІАЛЬНО-ПОБУТОВОГО ОРІЄНТУВАННЯ

Тема 1.1. Предмет, завдання, методологічні основи курсу «Спеціальна методика навчання соціально-побутового орієнтування».

План

I. Соціально-побутове орієнтування як засіб формування комунікативних умінь у дітей з інтелектуальними порушеннями.

II. Формування навичок соціальної компетентності учнів з інтелектуальними порушеннями.

III. Урок-тренінг з соціально-побутового орієнтування на тему «Культура спілкування по телефону» 8 клас.

Рекомендована й використана література:

1. Гіренко Н. А. Соціально-побутове орієнтування в допоміжній школі: метод. посіб. для студентів дефектологічного фак.-ту за спец. 6.010100 "Дефектологія" / Н. А. Гіренко. – Слов'янськ, 2011. – 130 с.

2. Соціально-побутове орієнтування: програми для 5-10 класів спеціальних загальноосвітніх навч. закладів для розумово відсталих дітей / укл. Н.А. Гіренко, Г.М. Мерсіянова ; МОН України. – К., 2009. – 39 с.

3. Стригунова А. І. До проблеми дослідження комунікативних умінь у школярів молодшого шкільного віку з розумовою відсталістю // Збірник Освіта осіб з особливими потребами. – С. 176–184.

4. Стригунова А. І. Загальна проблематика розвитку комунікативних умінь молодших школярів з розумовою відсталістю // Освіта дітей з особливими потребами: від інституалізації до інклюзії. – 2016. – С. 333–336.

Завдання:

1. Теоретичне опрацювання теми за планом лекції.

2. За літературними джерелами опрацювати питання, зробити анотацію за темою «Соціально-побутове орієнтування як засіб формування комунікативних умінь у дітей з інтелектуальними порушеннями».

3. За літературними джерелами опрацювати питання, зробити анотацію за темою «Формування навичок соціальної компетентності учнів з інтелектуальними порушеннями на уроках соціально-побутового орієнтування».

4. Підготувати конспект Уроку-тренінгу з соціально-побутового орієнтування на тему «Культура спілкування по телефону» 8 клас (за наданим взірцем).

Короткий теоретичний коментар.

I. Соціально-побутове орієнтування як засіб формування комунікативних умінь у дітей з інтелектуальними порушеннями.

Сучасний етап розвитку спеціальної освіти пов'язаний з розумінням особистісного розвитку дітей як засобу їх соціалізації, інтеграції в суспільство.

Компенсація та корекція спрямовані на збереження чуттєвого сприймання, формування нових механізмів пізнання, взаємодії з дорослими, мовленнєво-комунікативної діяльності, активності, стимулювання позитивних емоцій.

У навчальні плани основної ланки спеціальної/інклюзивної школи включено уроки/корекційно-розвивальні заняття соціально-побутового орієнтування. Їх мета – підготовка дітей із порушеннями інтелектуального розвитку до самостійного життя шляхом формування у них умінь організації власного побуту, які сприяють проявам самостійності, успішній соціальній адаптації, підвищенню рівня життєвої компетентності і загального розвитку.

Окремі питання методики проведення цих занять були предметом досліджень Н. Гіренко, Л. Дробот, С. Коноплястої, О. Мамічевої, Г. Мерсіянової, С. Миронової, Н. Павлової, Т. Стариченко, О. Хохліної, В. Шинкаренко та ін..

Практика роботи з означеною категорією дітей доводить, що на уроках соціально-побутового орієнтування необхідно використовувати корекційно-розвивальні можливості курсу, результатом якого буде краща соціалізація дітей з П.

Формування життєвої компетентності дитини з порушеннями інтелектуального розвитку відбувається через виконання норм і правил поведінки в суспільстві, а також свідоме і самостійне вирішення різноманітних побутових питань.

У таких дітей формування навичок самообслуговування не відбувається самостійно – це спеціальний напрямок педагогічної роботи, що враховує наявні можливості учня і орієнтує на найближчі цілі.

На заняттях соціально-побутового орієнтування в учнів вдосконалюються навички ведення домашнього господарства, самообслуговування, орієнтування в оточуючій дійсності і соціальному середовищі, формується здоровий спосіб життя, відбувається засвоєння моральних і культурних норм поведінки.

Педагогічна програма, крім того, включає завдання з вироблення умінь спілкування; уявлень і знань про правила культури поведінки і взаємин з різними людьми (знайомими і незнайомими, старшими і молодими), накопичення відповідного досвіду; емоційно позитивного ставлення до оточуючих.

II. Формування навичок соціальної компетентності учнів з інтелектуальними порушеннями на уроках соціально-побутового орієнтування.

Для дітей з порушеннями інтелектуального розвитку (розумовою відсталістю) характерна відсутність потреби у налагодженні стосунків з іншими людьми. На їх спілкування впливають обмежений чуттєвий і практичний досвід, недостатнє розуміння соціальних вимог і моральних цінностей суспільства. Труднощі співвіднесення мотивів та поведінки проявляються у недовірі, ворожому ставленні до інших людей і, водночас, у підпорядкуванні сторонньому негативному впливу, відсутності критичної оцінки своїх і чужих вчинків. Внаслідок непослідовного виховання часто спостерігаються неадекватні вимоги особливого ставлення й уваги до себе. Тому на заняттях із СПО увага педагога фокусується не тільки на засвоєнні учнями системи знань стосовно побутових навичок, але й на уміннях міжособистісної комунікації, а також на усвідомленні потреби в цих знаннях і уміннях, їх дотриманні в повсякденній життєдіяльності. Аналіз практичного досвіду констатує, що заняття з СПО суттєво відрізняються від інших навчальних предметів. Це своєрідні уроки спілкування, підготовки до дорослого життя. Матеріал програми дає вчителю можливість цікаво і різноманітно побудувати заняття, вибираючи найбільш ефективні форми і методи роботи. Сам предмет передбачає створення умов, близьких до життєвих ситуацій.

Для формування комунікативних навичок необхідно ознайомити дітей з особливостями поведінки в різних соціальних ситуаціях та виробити навички соціальної поведінки. Спочатку вчитель пояснює учням, як правильно вступати в контакт з людиною, з чого починати розмову, як правильно будувати питання, почувавши себе невимушено. Наступним етапом є пояснення, як розвивати діалог, одержуючи при цьому потрібні відомості; як переходити з позиції людини, що говорить, на позицію людини, що слухає; як адекватно відповідати на репліку співрозмовника. І, нарешті: як ураховувати інформацію, отриману в процесі спілкування, аналізувати обставини та долати труднощі.

Під час екскурсій школярі засвоюють ряд комунікативних умінь: знаходити джерело необхідної інформації у незнайомій ситуації; безпечно

вступати в контакт з незнайомими людьми; звертатися з проханням до дорослих; формулювати запитання, що мають конкретний, усвідомлений характер; відповідати на запитання оточуючих; обирати форму поведінки в різних ситуаціях; адекватно діяти відповідно отриманих порад; накопичують уявлення і знання про норми культури поведінки.

На жаль, педагоги спеціальних/інклюзивних шкіл деколи віддають перевагу формуванню трудових та побутових навичок та вмінь, не приділяючи увагу розвитку комунікативних умінь школярів. Аналізуючи практичний досвід спеціальних закладів, зупинимося на активних методах навчання в курсі СПО, що мають суттєвий позитивний вплив на формування комунікативних умінь учнів. Зокрема, ігрові прийоми дозволяють здійснити навчання дітей в найбільш доступній і привабливій для них формі.

Гра – важливий засіб самовираження, проба сил, соціально-педагогічна форма дитячого життя. Це шлях до пізнання самої себе, власних можливостей та меж. Моделювання реальних ситуацій, або сюжетно-рольові ігри-тренінги передбачають відтворення обставин, а разом з ними – міжособистісних відносин та соціальних ролей (розподіл ролей між учасниками, які вступають у певні відносини між собою, що знаходить вираз в діях і репліках). Розігруючи реальні ситуації на заняттях, учні розширюють свій соціальний досвід, оволодівають культурою, етикою взаємовідносин, засвоюють загальноприйняті моделі поведінки. Сюжетні ігри-тренінги дозволяють дитині заздалегідь, в безпечних умовах обдумувати ситуацію, умови, в якій доводиться діяти, і знаходити вірне рішення. Виконання ролі вимагає актуалізації опорних знань, підкорення певним правилам, нормам поведінки, які служать еталоном для граючого. Наявність партнерів підвищує необхідність дотримання цих правил. Найбільш ефективним моделювання ситуацій є при формуванні культури поведінки (ситуативні діалоги при зустрічі і розставанні, ввічливе звернення до дорослих, однолітків з питанням, проханням); засвоєнні правил поведінки в гостях (запрошення і зустріч гостей, вручення і прийом подарунків, вміння підтримувати бесіду, організувати дозвілля); відпрацюванні правил поведінки в культурно-просвітницьких установах, транспорті, закладах торгівлі; навчанні користуванню засобами зв'язку (ввічливо спілкуватися по телефону, повідомляти важливу інформацію, коротко пояснювати ті відомості, за якими необхідно отримати інформацію).

Корекційно-розвивальні можливості курсу СПО полягають у поліфункціональності його впливу на особистість. В процесі спільної соціально-побутової діяльності у дітей з порушеннями інтелектуального розвитку природним чином відбувається розвиток способів комунікації, а в

арсеналі вчителя виявляється широкий спектр педагогічних методів та дидактичних прийомів, що доводять на практиці свою дієвість та ефективність. При цьому формування навичок самообслуговування та комунікативних умінь визначається не лише різноманітністю використаних методів, а доцільністю їх поєднання.

III. Урок-тренінг з соціально-побутового орієнтування на тему «Культура спілкування по телефону» 8 клас.

Мета уроку:

- 1) розвивати комунікативно-мовленнєві компетенції, мислення, уяву;
- 2) узагальнити й систематизувати знання учнів про види сучасного спілкування та культуру телефонної розмови;
- 3) удосконалювати практичні вміння й навички вести телефонну розмову з дотриманням правил етикету;
- 4) сприяти розвитку уваги шляхом використання кінезіологічних вправ.
- 5) виховувати культуру спілкування телефону.

Структура уроку

<i>№ з/п</i>	<i>Частина</i>	<i>Вправи</i>	<i>Тривалість</i>	<i>Обладнання</i>	
I	Вступна	1.Оголошення теми і мети завдання.	1 хв.	Ватман А1, маркер, стікери	
		2. Знайомство. Вправа «Жменька настрою».	2 хв.		
		3. Ознайомлення з правилами роботи.	1 хв.		
		4. Збір очікувань «Напишемо СМС».	2 хв.		
II	Основна <u>1. Актуалізація знань учнів</u>	1.1. Вправа «Спілкування та шляхи передачі інформації».	5 хв.	Завдання, плакат, ручки	
		1.2. Вправа «Ви любите піцу?».	3 хв.		
		2.1. Відеолекція «Правила спілкування по телефону».	7 хв.		Телефон
		2.2. Вправа «Доповни речення».	4 хв.		Відео
		2.3. Вправа «Капелюх,	2 хв.		Картки

III	Заключна	що думає».		
		2.4. Вправа «Знайди вихід з ситуації».	5 хв.	Картки з ситуаціями Телефон
		2.5. Вправа «Привітай з днем народження».	5 хв.	
		2.6. Вправа «Завжди-інколи-ніколи»	3 хв.	
		1. Збір очікувань «Мікрофон»	2 хв.	
2. Підведення підсумків уроку, оцінювання, доставка піци, д/з.	4 хв.			

ВСТУПНА ЧАСТИНА

- повідомлення учасникам теми тренінгу;
- коротка інформація про організаторів тренінгу;
- знайомство: вправа «Коло настрою». Учасники стоять у колі, тримаючись за руки, називають своє ім'я і «передають гарний настій», стискаючи долоню товариша.
- ознайомлення учасників із організаційними особливостями роботи на тренінгу (тренер повідомляє про тривалість тренінгу, перерви тощо);
- прийняття правил тренінгу. Правила записуються на листку фліпчарту і розташовуються на видному місці;
- збір очікувань: учасникам пропонують написати sms-очікування від уроку та приклеїти на зображення смартфона, яке є на фліпчарт

ОСНОВНА ЧАСТИНА

1.1. Вправа «Спілкування та шляхи передачі інформації»

Тренінгова група ділиться на 3 підгрупи. В кожній підгрупі своє завдання:

I – скласти пазл-визначення «Спілкування»

Спілкування — це передача інформації від однієї людини до іншої при зустрічі або за допомогою засобів зв'язку.

II – вибрати із запропонованих зображень побутової техніки ті, які є засобами спілкування.

III – записати на аркуші паперу способи передачі інформації

1.2. Вправа-мотивація «Ви любите піцу?»

Учитель пропонує учням замовити у клас піцу, скориставшись

візитною карткою піцерії.

2.1. Відеолекція «Правила спілкування по телефону»

2.2. Вправа «Доповни речення»

1. Коли телефонуєте спочатку потрібно....
2. Якщо телефонуєте незнайомій людині потрібно обов'язково назвати своє
3. Говорити по телефону треба чітко і ...
4. Уважно слухайте співрозмовника, не ...
5. Зазвичай закінчує розмову той, хто...
6. Не можна телефонувати до ... години та після ...
7. Якщо прийшов в кінотеатр, телефон потрібно
8. Коли розмовляєш по телефону не варто вживати...

2.3. Вправа «Капелюх, що думає»

Ця вправа координує роботу правої та лівої півкуль і розвиває взаємодію тіла і інтелекту, допомагає зосередитися, а також краще слухати і говорити.

М'яко розправити і розтягнути однойменною рукою зовнішній край кожного вуха в напрямку вгору назовні від верхньої частини до мочки вуха п'ять разів, промасажувати ділянку за вухом у напрямку зверху донизу.

2.4. Вправа «Знайди вихід з ситуації»

Учні діляться на 4 групи. Їм пропонуються ситуації, а вони мають знайти з них вихід.

1. Ви зайняті, а вам постійно телефонують.
2. Ви розмовляєте з другом, а у вас важливий телефонний дзвінок.
3. Товариш довго розмовляє по телефону, а ви поспішаєте.
4. Ви дивитесь фільм в кінотеатрі, а поруч голосно розмовляють по телефону.

2.5. Вправа «Привітай з днем народження»

Учитель, готуючись до уроку, визначає в кого з педагогів чи друзів сьогодні день народження чи інша важлива подія. Учням пропонуються привітати по телефону.

2.6. Вправа «Завжди-інколи-ніколи»

Учням пропонують визначитися з твердженням при допомозі кінезіологічних рухів. При відповіді «Завжди» - учень піднімає великий палець вгору, «інколи» - відводить великий палець вбік, «ніколи» - опускає великий палець донизу.

- Телефоную вночі.
- Вітаюся та називаю своє ім'я.
- Настійливо телефоную 5 разів, навіть якщо не беруть трубку.
- Голосно розмовляю в громадських місцях.
- Вмикаю звук мобільного телефону у кінотеатрі.
- Використовую у телефонній розмові ввічливі слова.
- Годинами розмовляю по телефону.
- Неуважний до співрозмовника.
- Кидаю трубку не сказавши «До побачення».

ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

- підведення підсумків тренінгу (учасники по колу висловлюють власну думку щодо власної роботи під час тренінгу);
- виправдання (або ні) очікувань від тренінгу
- подяка учасникам за участь у тренінгу

Запитання та завдання:

1. Визначте завдання соціально-побутового орієнтування як навчального предмета.
2. Розкрийте роль СПО у виконанні соціальних завдань навчально-виховного процесу спеціальної / інклюзивної школи.
3. Виділіть загальні та спеціальні шляхи розв'язання соціально-побутових проблем школярів з ІІІ на уроках СПО в спеціальній/ інклюзивній школі.

Форма контролю: усна, тезисні відповіді, проведення (одної з частин) уроку-тренінгу на запропоновану тему.

Тема 1.2. Особливості засвоєння учнями з інтелектуальними порушеннями навичок господарчо-побутової діяльності. Методичне забезпечення кабінету соціально-побутового орієнтування.

План

- I. Особливості відношення старшокласників з інтелектуальними порушеннями до господарсько-побутової праці.
- II. Відповідні визначені вимоги обладнання, умови організації та упорядкування кабінету соціально-побутового орієнтування.
- III. Облаштування зон кабінету «Класна кімната», «Житлова кімната», «Кухня», «Санітарний блок», «Спальня», «Дитяча кімната».

Рекомендована й використана література:

1. Дробот Л.С. Стандартизація освітньої галузі “Соціально-побутове орієнтування в допоміжній школі” // Дефектологія. - 2003. - № 1. – С. 22–24.
2. Гіренко Н. А. Соціально-побутове орієнтування в допоміжній школі: метод. посіб. для студентів дефектологічного фак.-ту за спец. 6.010100 "Дефектологія" / Н. А. Гіренко. – Слов’янськ, 2011. – 130 с.
3. Соціально-побутове орієнтування: програми для 5-10 класів спеціальних загальноосвітніх навч. закладів для розумово відсталих дітей / укл. Н.А. Гіренко, Г.М. Мерсіянова ; МОН України. – К., 2009. – 39 с.

Завдання:

1. За літературними джерелами опрацювати питання, зробити анотацію за темою «Особливості відношення старшокласників з інтелектуальними порушеннями до господарсько-побутової праці».
2. За літературними джерелами опрацювати питання, зробити анотацію за темою «Відповідні визначені вимоги обладнання, умови організації та упорядкування кабінету соціально-побутового орієнтування».
3. Підготувати презентацію: «Облаштування зон кабінету «Класна кімната», «Житлова кімната», «Кухня», «Санітарний блок», «Спальня», «Дитяча кімната».

Короткий теоретичний коментар.

I. Особливості відношення старшокласників з інтелектуальними порушеннями до господарсько-побутової праці: Спеціальні корекційні заняття з соціально-побутового орієнтування спрямовані на практичну підготовку учнів спеціальної/інклюзивної школи до самостійного життя та праці, на формування у них знань та вмінь, які сприяють соціальній адаптації та підвищення рівня загального розвитку учнів.

Одним з найважливіших факторів становлення особистості є праця. Трудова діяльність створює сприятливі умови для інтелектуального розвитку дитини. У процесі праці удосконалюється пізнавальна діяльність: сприйняття, мислення, пам’ять, увага.

Трудова діяльність, в тому числі і соціально-побутова, є важливим компонентом самовизначення дітей з особливими потребами. Ефективність побутової праці в значній мірі залежить у дітей від стану працездатності. У літературі з фізіології труда працездатність визначається як здатність людини виконувати точно визначену роботу з конкретного виду праці впродовж тривалого часу при збереженні незмінними кількісних і якісних показників. Питаннями працездатності в процесі праці, в тому числі і побутової, займалися фізіологи, психологи, педагоги.

Вчені наголошували на тому, що позитивний вплив господарсько-

побутової праці на функціональний стан і працездатність учнів залежить від правильної організації навчального процесу, а саме наявності завдань, які включають в діяльність різноманітні функції організму і сприяють всебічному фізичному розвитку і раціональній діяльності дитини. Вирішення даного питання не тільки створює умови для підвищення якості засвоєння учнями курсу з соціально-побутового орієнтування, але й визначає корекційну спрямованість навчання в спеціальній/інклюзивній школі.

На необхідність підтримувати високу працездатність дитини в процесі навчання звертали увагу лікарі, фізіологи, психологи, педагоги минулого та сучасності. Констатується погіршення працездатності в учнів всіх класів під впливом навчання. Розумова працездатність певним чином обумовлює рухову працездатність в процесі практичної роботи.

Динаміка працездатності вищої нервової діяльності і координації рухів у учнів, виявлена в процесі навчальних занять показала, наскільки важливого гігієнічного значення набуває зміна різних видів діяльності не тільки протягом дня але й тижня.

Врахування динаміки працездатності учнів на уроці сприяє підвищенню якості засвоєння ними навчального матеріалу. Великого значення, на їх думку, набуває визначення обсягу та характеру трудового навантаження, забезпечення чергування праці з активним відпочинком, упорядкування щільності уроку у відповідності з функціональними можливостями учнів.

Відзначено труднощі що зазнають учні з особливими освітніми потребами при утворенні складних рухів, чіткої взаємодії обох рук, злагодженості їх в роботі. Пов'язують це з особливостями моторики дітей, які проявляються в порушенні координації рухливості рук, стереотипності рухів, станом здоров'я, небагатим практичним досвідом, нездібністю контролювати робочий темп.

На розумову працездатність і ефективність праці дітей з інтелектуальними порушеннями впливають сформованість розумових якостей та індивідуальний спосіб діяльності. Позитивний характер впливу показників сформованості розумової сфери в учнів з особливими потребами виявлено лише щодо ефективності праці, а їх вплив на розумову працездатність неоднозначний і опосередкований їхньою практичною діяльністю.

Розуміння основних законів вищої нервової діяльності дитини дає можливість правильно дозувати навчальні та виховні навантаження.

Створення оптимальних умов взаємодії організму аномальної дитини із середовищем зводиться не лише до адаптації морфологічних особливостей на тому чи іншому етапі розвитку. Створення таких оптимальних умов охоплює

і систему активного впливу на зростання та розвиток організму дитини, цілеспрямованого підвищення її працездатності і розвитку обмежених функціональних можливостей, розширення меж пристосованості, підвищення загальної та імунологічної реактивності.

Проаналізуємо вивчення стану м'язової працездатності в процесі практичної діяльності учнів при засвоєнні курсу соціально-побутового орієнтування. Дане питання розглядалося на прикладі вивчення теми «Сухе прибирання. Пілосос» за розділом «Догляд за житлом» у 6 класі.

Відношення учнів до господарсько-побутової праці в позаурочний час відображали поведінка учнів під час підготовки до занять, самообслуговування (догляд за одягом, прибирання ліжка, слідкування за зовнішнім виглядом), чергування в їдальні. Найбільш високі оцінки (6-9 балів) мали учні з соціально-побутового орієнтування та праці. Нажаль чверть учнів не тільки відрізнялася низькими оцінками з загальноосвітніх предметів, але й не встигала виконувати вчасно і практичні завдання на уроках труда та соціально-побутового орієнтування.

Результати спостереження за учнями в позаурочний час, щодо відношення дітей до господарчо-побутової діяльності: зацікавленість питаннями господарсько-побутового характеру, працьовитість, прагнення комфорту, чистоти, бажання красиво та охайно одягатися.

Школярам притаманне вміння прибирати спальні кімнати, застилати ліжка, витирати пил, підмітати підлогу. Вони прагнуть комфорту, затишку. Та деякі з них відносяться до доручень формально, потребують підказки, допомоги, контролю, їм треба нагадати, перевірити якість їхньої роботи, звернути увагу на недоліки, за необхідністю виправити помилки.

Та більш складними такі завдання є для хлопчиків. Це не завжди пояснюється недбалістю, лінощами. Відзначено прагнення підлітків займатися господарчою діяльністю, змагатися, бачити її позитивні результати. Але коло інтересів учнів, брак досвіду, невміння визначити першочергові питання та другорядні, перерозподілити обсяг та навантаження господарчих справ призводить до втоми, виснаження і, як результат, зниженню працездатності.

Такі якості учнів, як доброзичливість, вміння поводити себе в колективі, виконувати спільну роботу, бажання працювати, доводити свою до кінця, мають значення для ефективного виконання практичного завдання і створюють умови виявити оптимальний рівень працездатності.

Показники рівня працездатності: швидкість виконання, кількість операцій в одиницю часу, якість роботи, щільність навчального часу.

Трудовий процес і його зміни обумовлені не тільки стомленням, але й

рядом інших факторів: зусиллям, зацікавленістю у роботі, змінами відношення до роботи. Для досягнення визначеного результату, без перевантаження сил, необхідний точний розрахунок роботи у часі, визначення тривалості кожного її виду, встановлення строку початку і закінчення.

Робота оцінюється за наступними критеріями: швидкість прибирання (кількість операцій; відведений час); якість роботи, рівень самостійності.

При розробці уроку педагог повинен визначити оптимальне навантаження учнів, а саме, ефективне використання часу на активну та допоміжну працю, кількість довільних пауз і вимушених перерв.

При цьому розглядається також щільність робочого часу (відношення загального часу праці до загального часу уроку) як один із важливих компонентів удосконалення структури занять з соціально-побутового орієнтування.

Передбачено виконання наступних вимог:

- розвиток аналітичного сприймання (напр: шляхом обстеження і визначення ступеня забруднення житла та способів його прибирання);
- розвиток рухової сфери під час формування трудових дій з сухого та вологого прибирання житла, чистки килимів;
- формування причинно-наслідкових зв'язків в процесі визначення та засвоєння послідовності етапів прибирання;
- формування елементів самостійності під час виконання подібних або аналогічних вправ з прибирання житла;
- запам'ятовування складових частин пирососу та їх призначення;
- розвиток наочно-дійового мислення при виборі засобів догляду за підлогою, залежно від її покриття;
- виховання позитивного ставлення до результату діяльності;
- виховання вмінь дотримуватися правил техніки безпеки при роботі з електроприладами та засобами побутової хімії.

Відмічено особливості працездатності дітей в ході практичної трудової діяльності господарсько-побутового характеру.

Невелика кількість учнів має *високий* рівень збереження працездатності, виконує перший і другий етапи завдання якісно та спритно, не знижуючи темпу роботи. Вони в результаті всі операції виконують вчасно, вчаться поетапно виконувати свої дії, контролювати їх. Словесний звіт відповідає зробленим діям, послідовності і правильному називанню операцій, прийомів роботи. Такі учні часто приймають участь у суспільно-масових заходах, художній самодіяльності, виявляють зацікавленість до господарсько-побутової праці, володіють навичками самообслуговування, трудовими

вміннями, виявляють ініціативу у створенні комфортних умов життя, встигають із загальноосвітніх предметів, активні на заняттях, із зацікавленістю виконують доручення вчителя, спокійні та самостійні.

Найбільша кількість учнів має *порівняно високий* рівень. Перше завдання вони виконують правильно та вчасно, а приступаючи до другого, темп їх роботи знижується, вони відволікаються, а деякі діти виконують дану роботу за підказкою вчителя. Такі діти легко вступають в контакт, спокійні, доброзичливі, володіють окремими трудовими вміннями та навичками самообслуговування. Що до уроків та виконання суспільних обов'язків, то їм притаманне несерйозне ставлення до навчання, учні з неохотою виконують завдання, є пасивними.

Не дуже багато учнів із *середнім* рівнем. Вони у процесі виконання практичного завдання вже наприкінці першого етапу роботи демонструють знижений темп, не завжди якісне і повне виконання всіх операцій, невміння дотримуватися правил техніки безпеки і вимог педагога. Зниження працездатності, втома, впливають на швидкість та якість роботи. Вони мають такі ж тенденції до навчання та відпочинку.

Окрім цього їх виокремлювали складнощі в спілкуванні, відчуженість. Діти свідомо уникають суспільних обов'язків, байдуже ставляться до запропонованих завдань, виявляють агресію у відповідь на зауваження вчителя. Прояв саме таких якостей у поведінці учнів з особливими освітніми потребами можна пояснити особливостями анатомофізіологічних та психологічних механізмів даної категорії дітей. Їх врахування в значній мірі може сприяти енергозбереженню праці, удосконаленню моторної працездатності, виконувати корекційну роль та соціальне призначення трудового навчання.

Найменше дітей із *слабким* рівнем. Вони не можуть самостійно виконати ні перший етап роботи, ні другий. Це пояснюється тим, що учні пасивно ставляться до завдання, лінуються або збуджені. Діти потребують постійної допомоги та підтримки. Їх поведінка характеризується неадекватністю, нервозністю, швидкою виснаженістю та втомою в процесі практичної діяльності.

Дані обставини пояснюють необхідність застосування таких методів і прийомів навчання, які дозволяють диференційовано підходити до різних груп учнів, пропонувати їм відповідне навчальне навантаження, переключення з одного виду діяльності на інший, змінюючи робочу напругу та відпочинок.

Оновні особливості показників стану працездатності учнів з порушеннями психофізичного розвитку в процесі господарсько-побутової

діяльності:

1. У процесі господарсько-побутової діяльності на уроках соціально-побутового орієнтування в учнів спостерігається різний рівень працездатності.

2. Показники працездатності залежать від стану емоційно-вольової сфери, фізичного розвитку, довготривалості господарсько-побутової праці та успішності навчання з предметів загальноосвітнього циклу.

3. Рівень працездатності визначається і залежить в учнів від позитивного відношення до господарсько-побутової діяльності, практичної підготовленості, відповідальності та зацікавленості в роботі.

4. Показники стану працездатності учнів у ході практичної діяльності в значній мірі залежить від фізіологічних механізмів переходу від однієї стадії динаміки працездатності до другої, від фізіологічних процесів, пов'язаних із збільшенням або зменшенням м'язової працездатності.

5. Вибір оптимальних методів та прийомів навчання, що забезпечують раціональний перерозподіл навантаження та відпочинку з урахуванням функціональних можливостей учнів з особливими освітніми потребами дозволить покращити педагогічну ефективність занять і зменшити стомлення учнів.

II. Відповідні визначені вимоги обладнання, умови організації та упорядкування кабінету соціально-побутового орієнтування.

Проведення практичних та теоретичних занять із соціально- побутового орієнтування відбувається у відповідному кабінеті, який уявляє собою комплекс приміщень (зон). Ураховуючи сучасні вимоги до побуту, таких приміщень може бути декілька. Це «Житлова кімната», «Кухня», обов'язково «Класна кімната», яка призначається для вивчення теоретичних відомостей курсу. Якщо дозволяють матеріальні можливості школи, рекомендується обладнати «Спальню», «Дитячу кімнату», «Санітарний вузол». Зони, які відповідають призначенню перелічених кімнат, можуть бути розташовані в одному помешканні, а можуть займати окремі кімнати. Обладнання кабінету повинно відповідати визначеним вимогам:

- 1) забезпечити засвоєння програмного матеріалу курсу СПО;
- 2) відповідати вимогам до організації побуту сучасної людини;
- 3) ураховувати конкретні умови організації побуту дитини з III, що проживає в різних умовах (інтернату, міста, села);
- 4) кожна зона повинна бути обладнана з урахуванням призначення кімнати (кухня, вітальня тощо.);
- 5) необхідно враховувати, що реальне життя та сучасний побут досить швидко змінюються, що зумовлює систематичну модернізацію устаткування

приміщень відповідно до вимог часу;

б) у кабінеті повинні бути різноманітні модифікації предметів побуту, дидактичного матеріалу, наочних посібників, але вони повинні носити уніфікований характер;

7) обладнання, устаткування, роздавальний матеріал повинні бути реальними, натуральними і відповідати кількості учнів класу;

Важливою вимогою організації навчання СПО учнів з ІІІ в умовах спеціальної/інклюзивної школи є організація та суворе дотримання санітарно-гігієнічних вимог та правил техніки безпеки. У процесі підготовці кабінету СПО необхідно враховувати, що учні з ІІІ, можуть здобувати освіти і проживати в умовах школи-інтернату. Крім того, часто вони можуть походити з неблагополучних або малозабезпечених родин. Тому не завжди уявляють різноманіття рівня сучасного побуту, особливо в умовах високої варіативності взаємовідношень у соціумі. Це зумовлює необхідність облаштувати різні зони не тільки відповідно до їхнього призначення, але й постійної модернізації, забезпечуючи вимоги до сучасного інтер'єру, смаку, затишку, зручності, рівня розвитку побутової техніки та устаткування.

Якщо школа не може розраховувати на розташування та обладнання таких приміщень як спальня, дитяча кімната, то елементи їх можна розмістити в житловій кімнаті: замість ліжка поставити диван-ліжко, або крісло-ліжко, а в шафі розмістити іграшки, дитячі книжки тощо. Обладнання кабінету соціально-побутового орієнтування дозволяє, відповідно до програми вивчати більшу частину розділів курсу. Практичні заняття з розділу «Культура харчування та технологія приготування кулінарних страв» відбуваються в кухні. Розділ «Догляд за житлом» — у житловій кімнаті, дитячій, спальні, у гігієнічній зоні. Проте більшість розділів вивчають, починаючи з навчальної (класної) кімнати: «Культура поведінки», «Засоби зв'язку», «Транспорт», «Торгівля» тощо. Кабінет СПО - це місце, де вчитель може продемонструвати підліткам, який порядок треба підтримувати в самотійному побуті. Кабінет повинен бути взірцем порядку, чистоти, затишку. Учитель повинен слідкувати, щоб у кабінеті систематично проводили вологе прибирання, витирали пил, акуратно та красиво були розташовані меблі, висіла тюль на вікнах. Важливою умовою організації цього приміщення є те, що в кабінеті ніколи не повинно бути старих витертих меблів, старого битого посуду, засалених рушників, брудного ганчір'я. Організація та упорядкування кабінету СПО сприяє більш досконалому засвоєнню розумово відсталими учнями даного курсу, створює умови для успішної теоретичної та практичної підготовки випускників допоміжної школи до самотійного життя в побуті.

III. Облаштування зон кабінетів СПО.

«Класна кімната» - призначена для проведення уроків, на яких учням повідомляють теоретичний матеріал, вони можуть подивитися наочність, зробити малюнки, записи в зошиті. У ній розташовані столи, стільці, класна дошка. Поряд з дошкою розташовують набірне полотно для проведення словникової роботи, стенд для інструкційних карт, місце для проектора. У книжковій шафі зберігають наочний та дидактичний матеріал, методичну літературу, посібники.

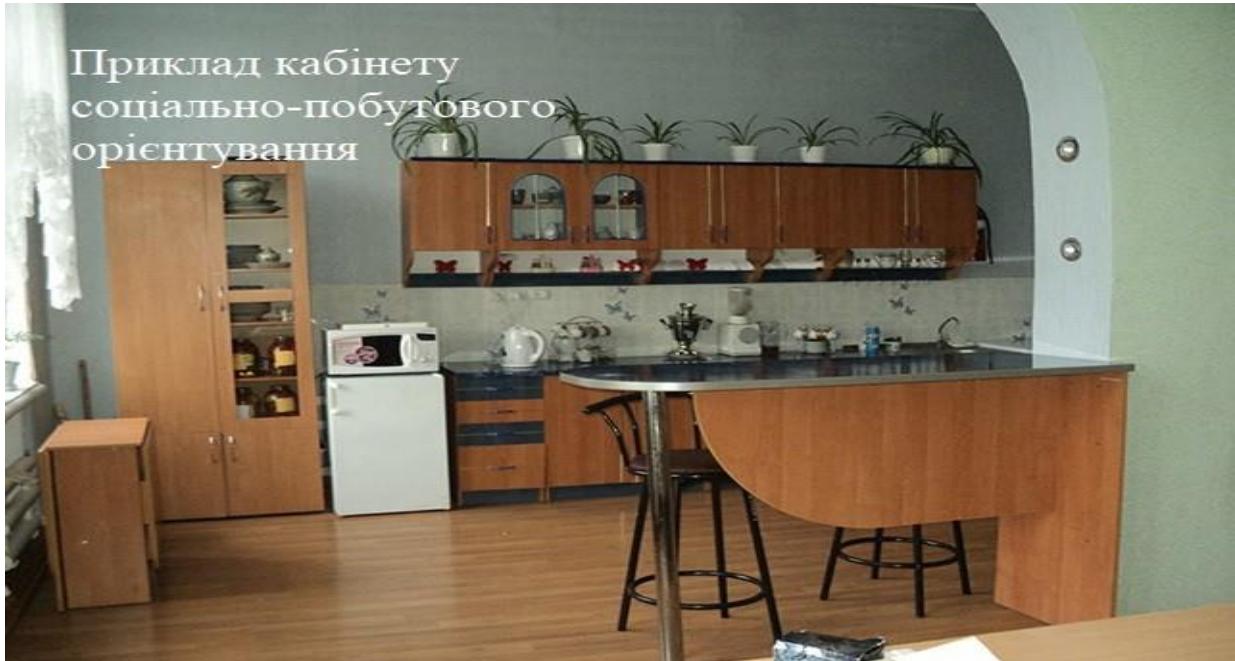

«Житлова кімната» - повинна бути обладнана типовими сучасними меблями: диваном, кріслами, шафами для книг та посуду, теле- та радіоапаратурою, які розташовані на відповідних тумбочках.

Бажано, щоб підлога була покрита килимом або килимовим покриттям

«Кухня» — обладнується кухонними меблями та пристосуваннями. У цій кімнаті повинні бути встановлені печі (електричні, газові), мийниці, холодильник. Тут повинні знаходитися декілька столів (відповідно до кількості учнів) на яких діти будуть виконувати практичні завдання, та шафи для посуду і продуктів. Якщо в кухні можна розташувати більше однієї пічки та мийки, то їх треба розташувати попарно. Проте треба пам'ятати, що за технікою безпеки між мийкою та пічкою повинна бути відстань. Її можна заповнити тумбою. У кухні повинні бути набір посуду (каструлі, сковорідки, тарілки, ножі кухонні та столові, виделки, кухонний інвентар, спец. одяг).

«Санітарний блок» - уявляє собою місце для гігієнічних процедур: умивання, чищення зубів, приймання душу, прання білизни. Відповідно до його призначення тут розташовують унітаз, ванну (кабінку для душу), раковину для вмивання, полиці для рушників, засоби для миття та чищення. _

До цієї кімнати повинна бути підведена вода.

Запитання і завдання:

1. Дайте загальну характеристику особливостям відношення старшокласників з ІІІ до господарсько-побутової праці.
2. Які головні закономірності стану працездатності учнів з ІІІ на уроках соціально-побутового орієнтування?
3. Розкрийте сутність відповідних визначених вимог до обладнання, умов організації та упорядкування кабінету СПО.
4. Обґрунтуйте необхідність та специфіку облаштування зон кабінету СПО.
6. Підготуйте презентацію ««Облаштування зон кабінету (за вибором «Класна кімната», «Житлова кімната», «Кухня», «Санітарний блок», «Спальня», «Дитяча кімната»)».

Форма контролю: усна, тезисні відповіді, презентація.

Тема 1.3. Методи навчання соціально-побутового орієнтування. Класифікація методів навчання на уроках соціально-побутового орієнтування. Словесні методи навчання.

План

- I. Організація роботи з друкованим текстом дітей з ІІІ на уроках СПО.
- II. Вивчення дітьми з ІІІ на уроках СПО Інструкції з користування побутовою технікою, Інструкції з користування лікарськими препаратами та засоєння дітьми з ІІІ на уроках СПО техніки безпеки роботи з електроприладами.

Рекомендована й використана література:

1. Бондар В.І. Підготовка учнів допоміжної школи до самостійної трудової діяльності. — Київ: Рад. школа, 1988. — 128 с.
2. Гаврилов О.В. Особливі діти в закладі і соціальному середовищі : навчальний посібник. Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2009. — 308 с.
3. Галецька, Ю. В. Формування соціально-побутових навичок у дітей з помірною та важкою розумовою відсталістю : автореферат... канд. пед. наук, спец.: 13.00.03 – корекційна педагогіка / Галецька Ю. В. – К. : Нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова, 2015. — 18 с.
4. Гіренко Н. А. Соціально-побутове орієнтування в допоміжній школі. Методичні рекомендації для студентів дефектологічних факультетів. - Слов'янськ, 2011. — 130 с.

Завдання:

1. Теоретичне опрацювання теми за планом лекції.
2. За літературними джерелами опрацювати питання, зробити анотації з теми «Організація роботи з друкованим текстом дітей з ІІІ на уроках СПО».
3. Скласти карту знань з тем: «Вивчення дітьми з ІІІ на уроках СПО Інструкції з користування побутовою технікою»; «Засоєння дітьми з ІІІ на уроках СПО техніки безпеки роботи з електроприладами»; «Вивчення дітьми з ІІІ на уроках СПО інструкції з користування лікарськими препаратами.»

Короткий теоретичний коментар.

I. Організація роботи з друкованим текстом дітей з порушеннями інтелектуального розвитку на уроках соціально-побутового орієнтування.

Головною метою роботи з друкованим текстом є підготовка учнів з порушеннями інтелектуального розвитку до самоосвіти. На початку навчання учні вчать працювати з підручником та обов'язковою навчальною літературою.

На уроках із соціально-побутового орієнтування педагоги створюють умови для ознайомлення дітей з порушеннями інтелектуального розвитку з відносно доступною літературою: книгами з ведення домашнього

господарства, кулінарії, ознайомлення з правилами поведінки, виконання морально-етичних та правових норм, довідниками з різних галузей побуту.

Перед учителем стоїть складне завдання - навчити дітей з порушеннями інтелектуального розвитку усвідомлено сприймати текст, аналізувати його, виділяти суттєве в прочитаному, порівнювати, установлювати часові, причинно-наслідкові зв'язки, відокремлювати знайоме від незнайомого.

Для кращого усвідомлення учнями з порушеннями інтелектуального розвитку тексту вчитель послідовно проводить наступну роботу. Перед ознайомленням із текстом педагог проводить бесіду, що повинна актуалізувати знання учнів, необхідні для свідомого засвоєння матеріалу, аналізує незнайомі слова, пояснює їх.

Потім пропонує учням самостійно прочитати статтю.

Для перевірки знань учнів педагог пропонує переказати зміст прочитаного. Щоб досягти більшої ефективності в засвоєнні школярами з порушеннями інтелектуального розвитку тексту, учитель пропонує зробити це за визначеним планом.

Значне місце в засвоєнні тексту книги займає наочність або ілюстрації. Та специфікою курсу соціально-побутового орієнтування є те, що особлива увага під час його вивчення, повинна приділятися практичному боку навчання.

Учитель повинен звернути особливу увагу учнів на ті фрагменти тексту, де викладені практичні поради, способи виконання практичних дій, матеріальне забезпечення їх виконання.

Важлива роль у навчанні учнів з інтелектуальними порушеннями соціально-побутовому орієнтуванню належить ознайомленню їх з такими друкованими текстами, які допомагають наблизити підлітків до умов сучасного життя.

Це газети, журнали, з яких учні можуть не тільки одержати поради, щодо ведення домашнього господарства, сучасного стилю та способу життя, але й дізнатися про вирішення соціальних, економічних, морально етичних питань.

II. Вивчення дітьми з з порушеннями інтелектуального розвитку на уроках соціально-побутового орієнтування Інструкції з користування побутовою технікою, Інструкції з користування лікарськими препаратами. Засвоєння дітьми з порушеннями інтелектуального розвитку на уроках соціально-побутового орієнтування техніки безпеки роботи з електроприладами.

Значне місце серед друкованих текстів на уроках соціально- побутового орієнтування посідають ті, які стануть у пригоді молоді в їхньому самостійному житті та побуті. Це, передусім, інструкції з користування

побутовою технікою.

Треба відзначити, що вже в 5-му класі учні з порушеннями інтелектуального розвитку мають елементарні уявлення про роботу комп'ютера, уміють користуватися мобільним телефоном. Проте сучасна побутова техніка досить різноманітна. Це праска, пилосос, мікрохвильова піч, пральна машинка, кухонний комбайн тощо.

Під час ознайомлення з інструкціями щодо користування цими приладами увагу дітей з порушеннями інтелектуального розвитку треба звернути на устаткування техніки, як відображені основні її складові, у якому порядку необхідно їх збирати. Та основну увагу треба звернути на техніку безпеки роботи з електроприладами.

Серед предметів побуту значне місце займають засоби санітарії та гігієни. Пральні порошки, засоби очищення мають свою характеристику та способи використання. Тому завдання вчителя навчити дітей уважно розглядати ту інформацію, що зображена на упаковках. Це можуть бути письмовий текст, ілюстрації, що зображують порядок та умови використання.

Вивчення інструкції з користування лікарськими препаратами має свої особливості. Учні із порушеннями інтелектуального розвитку повинні зрозуміти, що це пов'язано з їхнім життям та здоров'ям. Тому знайомство зі змістом такої інструкції повинно бути більш ретельним.

Увагу учнів із порушеннями інтелектуального розвитку звертають на те, що вони повинні знати правильну назву препарату, у яких випадках використовують ці ліки. Особливу увагу звертають на дозування, спосіб використання та можливі ускладнення під час прийому.

Є ліки, наприклад лікарські трави, які перед їхнім прийомом треба вміти приготувати.

Учитель повинен пояснити учням із порушеннями інтелектуального розвитку де можна знайти потрібну інформацію, як правильно здійснити необхідні заходи і виконати вимоги.

Знайомлячись із засобами гігієни, учні дізнаються і про косметичні препарати: крем, лосьйон, шампунь, гель, скраб тощо. З інструкції підлітки із порушеннями інтелектуального розвитку можуть дізнатися, що всі ці засоби використовують строго за призначенням, і про це можна дізнатися, уважно читаючи її. Увагу дітей звертають також на ілюстрації, які пояснюють правила та особливості їх споживання.

Треба відзначити, що наведені приклади текстів написані для дорослих і не адаптовані до розуміння їх дітьми з ІІІ. Тому, щоб навчити учнів читати й адекватно сприймати інструкції, учитель повинен дотримуватися певних етапів роботи. Спочатку педагог знайомить учнів зі змістом інструкції. Потім

пропонує учням знайти саме ті місця в тексті, які більш конкретно розкривають призначення засобу. Учні зачитують та повторюють кожен фрагмент тесту окремо. Учитель уточнює, які основні характеристики має об'єкт вивчення (призначення, спосіб застосування, можливі ускладнення).

Для закріплення вмінь працювати з неадаптованими інструкціями вчитель пропонує учням різноманітні приклади текстів і ставить перед ними завдання знайти необхідну інформацію.

Сучасні умови життя пропонують і такий вид інформації, як реклама. Реклама має свої переваги - надає відомості про перелік послуг і предметів, що оточують нас у побуті. Проте вона має для дитини з ІІ свої пастки, пропонуючи та нав'язуючи предмети, що не відповідають дійсному стану справ. Тому завдання вчителя - навчити дітей критично відноситися до такого виду повідомлень.

Запитання і завдання:

1. Охарактеризуйте особливості організації роботи дітей з ІІ з друкованим текстом на уроках СПО.

2. Як організувати безпечне користування побутовою технікою дитиною з ІІ?

3. Обґрунтуйте значення використання Інструкції з користування лікарськими препаратами дітьми з ІІ.

4. Надайте психолого-педагогічні рекомендації щодо засвоєння техніки безпеки роботи з електроприладами дітьми з ІІ.

Форма контролю: усна, тезисні відповіді, складання карти знань.

Тема 1.4. Наочні методи навчання соціально-побутового орієнтування.

План

I. Види наочних методів: демонстрація, спостереження, досліди.

II. Використання допоміжної наочності. Вимоги до демонстрації об'єктів на уроках соціально-побутового орієнтування.

III. Правила проведення, етапи докладного аналізу об'єкта та послідовність формування вміння проводити аналіз об'єкта на уроці соціально-побутового орієнтування.

Рекомендована й використана література:

1. Гіренко Н. А. Соціально-побутове орієнтування в допоміжній школі: метод. посіб. для студентів дефектологічного фак.-ту за спец. 6.010100 "Дефектологія" / Н. А. Гіренко. – Слов'янськ, 2011. – 130 с.

2. Соціально-побутове орієнтування: програми для 5-10 класів спеціальних загальноосвітніх навч. закладів для розумово відсталих дітей / укл. Н.А. Гіренко, Г.М. Мерсіянова ; МОН України. – К., 2009. – 39 с.

3. Конопляста С.Ю. Виховання готовності до господарчо-побутової праці учнів допоміжної школи: Автореф.дис.канд.пед. наук., 1991. – 17 с.

4. Ященко Н.В. Навчальний посібник з соціально-побутового орієнтування 8 клас. <https://naurok.com.ua/navchalniy-posibnik-z-socialno-pobutovogo-orientuvannya-8-klas-169668.html>

Завдання:

1. За літературними джерелами опрацювати питання, зробити анотації на тему «Види наочних методів: демонстрація, спостереження, досліди на уроках СПО».

2. За літературними джерелами опрацювати питання, зробити анотації на тему «Використання допоміжної наочності. Вимоги до демонстрації об'єктів на уроках соціально-побутового орієнтування».

3. 1. За літературними джерелами опрацювати питання, зробити анотації на тему «Правила проведення, етапи докладного аналізу об'єкта та послідовність формування вміння проводити аналіз об'єкта на уроці соціально-побутового орієнтування».

Короткий теоретичний коментар.

I. Види наочних методів: демонстрація, спостереження, досліди.

На уроках соціально-побутового орієнтування наочність набуває значення корекційного заходу, оскільки активізує пізнавальну діяльність старшокласників з порушеннями інтелектуального розвитку, сприяє розумінню ними зв'язків між об'єктами та поняттями, що вивчаються, дає можливість засвоїти приховані від безпосереднього сприймання якості та відношення об'єктів, що демонструються.

Використання на уроках соціально-побутового орієнтування наочних методів сприяє розширенню безпосереднього чуттєвого досвіду дітей з порушеннями інтелектуального розвитку, розвитку їх спостережливості, пізнанню конкретних властивостей предметів та явищ під час практичної роботи, створенню умов до абстрактного мислення.

До наочних методів навчання, що використовують на заняттях соціально-побутового орієнтування, належать: демонстрація, спостереження та досліди.

Демонстрацію, як метод навчання на уроках соціально-побутового орієнтування використовують у процесі ознайомлення учнів з порушеннями інтелектуального розвитку з інструментами, приладами, прийомами виконання певних операцій (різання, прання, прасування, прибирання тощо), загальним видом об'єкта за темою уроку.

Демонстрація об'єктів здійснюється в їхньому натуральному вигляді або зображенні. Вибір наочного засобу залежить від дидактичної мети уроку,

його корекційних завдань, змісту матеріалу та рівня розвитку дітей з порушеннями інтелектуального розвитку.

На уроці соціально-побутового орієнтування застосовують наочність що відображає кінцеву мету роботи та таку, що розкриває і деталізує окремі дії, операції.

Спостереження та досліди проводять на заняттях із СПО в тісному взаємозв'язку з практичною роботою. В процесі дослідів та спостережень учні з порушеннями інтелектуального розвитку безпосередньо вивчають особливості предметів та матеріалів, які використовуються в роботі.

Під час спостережень та дослідів учні привчаються докладно розглядати предмети та явища, учаться робити правильні причинно-наслідкові висновки. При цьому підвищується активність учнів з порушеннями інтелектуального розвитку, виховується наполегливість, формуються вміння доводити почату справу до кінця. Як правило, засоби наочності, зокрема спостереження і досліді, передують виконанню практичної роботи, допомагають зрозуміти завдання, пояснюють, чому треба робити так, а не інакше.

Наприклад, учитель може спитати в учнів:

1. Чи правильно буде показувати термометр температуру, якщо перед його використанням не струсити ртутний стовпчик ?

2. Чому макаронні вироби ми засипаємо в окріп і потім промиваємо холодною кип'яченою водою?

3. Що станеться, коли в процесі прасування шерстяних речей ми не будемо використовувати спеціальну бавовняну тканину?

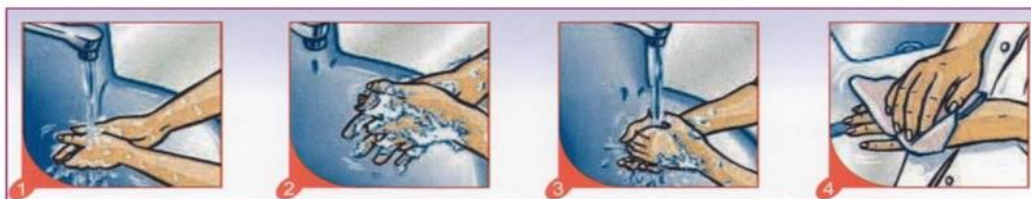
4. Чи обов'язково потрібно мити руки перед вживанням їжі й чому? Якщо це не робити, то які можуть бути наслідки?

Миття рук

Мета – видалення з поверхні шкіри бруду, пилу, поту, відмерлих клітин.

Правила миття рук.

- Мити руки теплою водою. Холодна вода призведе до лущення шкіри, а гаряча до дряблості та в'ялості шкіри.
- Користуватися краще м'якими засобами для миття рук, до складу яких вводять зволожуючі і пом'якшуючі компоненти. Дитяче мило виготовлене з розрахунком потреб чутливої шкіри.
- Не захоплюйтесь бактерицидним милом, тому що воно одночасно з патогенними мікробами знищує і потрібні мікроорганізми.
- Після миття, руки потрібно добре витерти рушником, особливо між пальцями.
- Нігті рекомендується, час від часу, чистити спеціальною щіточкою.

Спостереження та досліди вчитель планує заздалегідь, під час складання

календарного плану.

Якщо педагог, з певних причин, не може організувати для учнів з порушеннями інтелектуального розвитку індивідуальні спостереження, то він повинен сам продемонструвати експеримент перед класом.

До початку проведення спостереження учням ставлять питання, на яке в ході дослідження, вони повинні одержати відповідь. Далі вчитель детально пояснює виконання завдання. Експеримент діти повинні закінчити одночасно й одержати однакові висновки.

Приставаючи до експерименту, учні з порушеннями інтелектуального розвитку повинні розуміти, в чому саме вони повинні переконатися, щоб одержати відповідь на поставлене питання. Так, учням сьомого класу можна запропонувати провести експеримент, який підтверджує, що не можна в гарячій воді разом прати кольорові та білі речі.

Для цього учням треба роздати серветки з білої та фарбованої тканини і запропонувати намочити їх у гарячій воді. Навіть якщо вода після фарбованої тканини залишилася прозорою, учні повинні поєднати серветки та викрутити їх разом і через декілька хвилин подивитися. Біла тканина зафарбується від кольорової. Учні повинні зробити висновок, що різні за кольором речі треба прати окремо.

Та перш ніж запропонувати дітям з порушеннями інтелектуального розвитку роботу, учитель повинен сам заздалегідь, напередодні провести пробні досліди. Це надасть йому можливість уникнути тих труднощів, з якими можуть стикнутися учні в процесі роботи, а також урахувати, скільки часу необхідно виділити для проведення експерименту.

Закінчується проведення досліду фіксацією результатів. У своєму зошиті учні записують одержані результати, роблять висновки, встановлюють причинно-наслідкові зв'язки, виконують малюнки.

Використання наочних методів на уроках СПО впливає на розвиток в учнів з порушеннями інтелектуального розвитку спостережливості, пам'яті, довільної уваги, учить їх умінню бачити об'єкти в розвитку, аналізувати їх, установлювати причинно-наслідкові зв'язки, сприяє збагаченню побутового досвіду.

II. Використання допоміжної наочності. Вимоги до демонстрації об'єктів на уроках соціально-побутового орієнтування. Використання допоміжної наочності сприяє формуванню в учнів з порушеннями інтелектуального розвитку чітких та детальних уявлень про об'єкт, кращому усвідомленню завдань уроку.

Положення про те, що під час демонстрації треба забезпечити різні варіанти наочного зображення, набуває на уроках СПО особливого значення.

Так, розказуючи про природу плям, учитель може показати учням з порушеннями інтелектуального розвитку одяг і разом з учнями встановити, що він забруднений жировими плямами, плямами від трави, грязі, чорнил.

У сучасному навчальному процесі значне місце посідають такі технічні засоби, як телевізор, проектор, комп'ютер та інші екранні засоби. Вони дозволяють спостерігати за об'єктами в русі, який супроводжується коментарями. Так, по телебаченню діти можуть подивитися передачі про здоровий спосіб життя, правильне харчування, формування родинних стосунків, догляд за дітьми.

Проте водночас різні види наочної агітації нав'язують непідготовленим підліткам з порушеннями інтелектуального розвитку і таку інформацію, яку вони самотужки не здатні проаналізувати і зробити правильний висновок, насамперед це реклама, яка нерідко з порадами господарчо-побутового характеру, пропонує предмети та товари, за які не несе відповідальності (наприклад, лікарські засоби).

У таких випадках значну роль відіграють пояснення вчителя. Вони повинні бути чіткими, переконливими, змістовними та небагатослівними. Учитель повинен виділяти головне, важливе, щоб учні з порушеннями інтелектуального розвитку могли усвідомити і запам'ятати необхідну інформацію.

Перегляд фільмів та передач у старших класах не повинен перевищувати 20-25 хвилин.

До демонстрації об'єктів на уроках СПО висувають низку вимог: об'єкт (а це може бути посуд, засіб для прання, пакунок з подарунком) повинен бути реалістичним, акуратним, привертати увагу учнів з порушеннями інтелектуального розвитку, мати естетичний вигляд, викликати в школярів бажання виконувати цю роботу;

Зразок об'єкта, що використовують на уроці, повинен допомогти учням з порушеннями інтелектуального розвитку краще зрозуміти зміст подальшої роботи, а після її закінчення порівняти зі зразком.

Види та способи використання наочності залежать від того, на якому

етапі уроку її застосовують.

III. Правила проведення, етапи докладного аналізу об'єкта та послідовність формування вміння проводити аналіз об'єкта на уроці соціально-побутового орієнтування.

Ознайомлення учнів з порушеннями інтелектуального розвитку з об'єктом роботи відбувається на етапі орієнтування в завданні. Кожен предмет або прилад, що демонструється учням, вони вивчають за допомогою аналізаторів: зорового, нюхового, смакового, тактильно-рухового.

Під час ознайомлення учнів з порушеннями інтелектуального розвитку з руховою програмою вчитель повинен враховувати певні положення.

Наприклад: перш ніж навчити дітей з порушеннями інтелектуального розвитку правильно користуватися кухонним ножом, учитель демонструє класу різноманітні види ножів - столовий, кухонний, той, яким обробляють м'ясо - з гострою кінцівкою, ріжуть хліб - ножом-пилкою, нарізають сир та масло (з фігурним лезом) та ін.

Вчитель пояснює, що лезо має три частини: середня частина робоча, гострий кінець слугує для обробки продуктів. Педагог-дефектолог демонструє правильну хватку ножа, безпечне положення лівої руки під час нарізання, прийоми різання ножом.

Щоб учні з порушеннями інтелектуального розвитку краще зрозуміли призначення предмета, його особливості і складові частини, на початку роботи треба провесни докладний аналіз об'єкта. Причому спочатку навчання аналіз об'єкта проводить учитель.

Наступним етапом є аналіз предмета або об'єкта, виконаний учнями за навідними питаннями вчителя. Потім учні здійснюють аналіз із частковою допомогою вчителя.

I, нарешті, самостійно аналізують об'єкт майбутньої роботи.

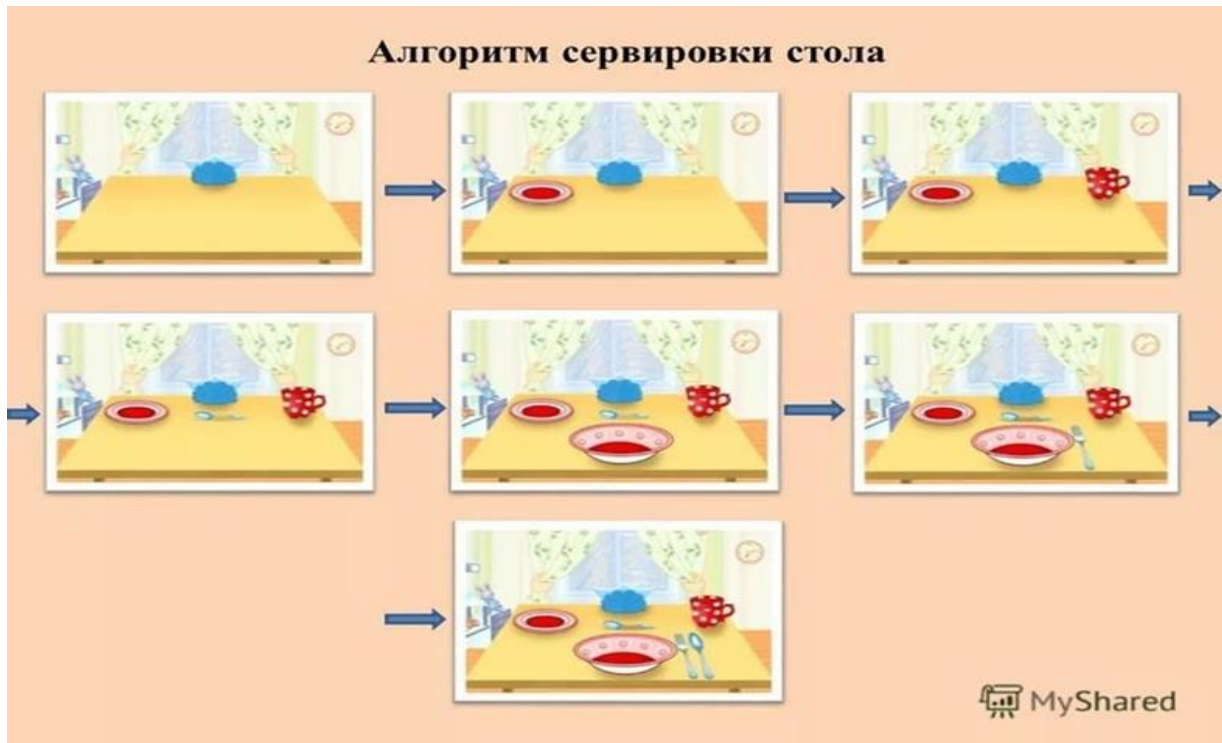

Щоб допомогти учням з ІІІ краще зрозуміти об'єкт роботи, або його зображення, їм можна поставити такі запитання:

1. Що ви бачите на малюнку? Який предмет бачите перед собою? Назвіть основні елементи зображеного предмета, його другорядні частини;
2. Що, тут зроблено добре? Що вам подобається?
3. Що, на ваш погляд, тут зроблено неправильно і його треба змінити, виправити, зробити?
4. Що б ви виправили, змінили, зробили по-іншому? Чому?
5. Учитель дає оцінку відповідям учнів, виправляє помилки.

Наведена послідовність формування вміння проводити аналіз об'єкта на уроці СПО допомагає корегувати такі недоліки дітей з ІІІ, як: невміння орієнтуватися на приклад готового об'єкта; стереотипне, механічне виконання послідовних дій; невміння підкреслити головне; невміння виключити несуттєві ознаки. Логічним продовженням аналізу зразка є планування майбутньої роботи. Саме самостійне планування наступної діяльності та виконання роботи за наміченим планом є основною ознакою усвідомленого виконання завдання. Учні з ІІІ для виконання докладного планування майбутнього трудового завдання необхідні визначені орієнтири, які допомагають їм упорядкувати окремі дії або операції, розташувати їх у доцільній послідовності.

Такими планами-орієнтирами можуть бути: написана інструкція (рецепт приготування блюд, алгоритм сервіровки стола, послідовність включення електроприладу - пральної машинки, мікрохвильової печі), малюнки, технологічні карти, що відображають послідовність виконання завдання (штопання, оформлення бутерброда, кондитерських виробів, сервіровка тощо).

Запитання і завдання:

1. Визначте корекційну роль використання наочних методів навчання в процесі вивчення курсу СПО.

2. Охарактеризуйте наочні засоби за метою використання.

3. Розкрийте значення проведення спостережень та дослідів для опанування побутовим досвідом на уроках СПО.

5. Назвіть вимоги до демонстрації та особливості її проведення на етапі орієнтування в завданні.

6. Наведіть приклади спостережень, які ви можете запропонувати на уроці СПО та розкрийте умови їх проведення.

Форма контролю: усна, тезисні відповіді.

Тема 1.5. Практичні методи навчання соціально-побутового орієнтування.

План

I. Організація та методика проведення практичних робіт з дітьми з порушеннями інтелектуального розвитку. Вправи та практична діяльність на

уроках соціально-побутового орієнтування.

II. Планування та етапи майбутньої роботи на уроках соціально-побутового орієнтування. Виконання санітарно-гігієнічних норм та правил техніки безпеки в процесі виконання практичних робіт на уроках соціально-побутового орієнтування.

III. Характеристика та організація здійснення самоконтролю дітьми з порушеннями інтелектуального розвитку (попередній, поточний, підсумковий, заключний) на уроках соціально-побутового орієнтування.

Рекомендована й використана література:

1. Гіренко Н. А. Соціально-побутове орієнтування в допоміжній школі. Методичні рекомендації для студентів дефектологічних факультетів. - Слов'янськ, 2011. - 130 с.

2. Крапивницька А. О. Практичний посібник корекційно - розвиткових занять з соціально – побутового орієнтування для дитини з інтелектуальними порушеннями / Анастасія Олегівна Крапивницька. – Залісся, 2021. – 107 с.

3. Заплатинська М. В. Сервірування столу. Вибір посуду і приладів [Електронний ресурс] / М. В. Заплатинська // Classroom. – 2020. – Режим доступу : <http://classroom.org/uploads/s/8/g/u/8gkgw/file/cgErES2x.pdf>

4. Інструкція з охорони праці при роботі з електричною праскою [Електронний ресурс]. - Режим доступу до ресурсу: <https://osvita-docs.com/node/38>

5. Куцай А. Р. Режим харчування. Гігієна приготування їжі. Зберігання продуктів харчування і готової їжі [Електронний ресурс].–Режим доступу до ресурса:<https://naurok.com.ua/korekciyne-zanyattya-rezhim-harchuvannya-gigiena-prigotuvannya-zhi-zberigannya-produktiv-harchuvannya-i-gotovo-zhi-130794.html>

6. Соціально – побутове орієнтування // Укл. Гіренко Н. А., Мерсіянова Г. М. Програма для 5 -10 класів спеціальних загальноосвітніх закладів для розумово відсталих дітей. - К. : МОН, -2009.- С. 13-19 (6 клас, I семестр).

Завдання:

1. Підготувати конспект до теми.

2. Скласти карту методичних рекомендацій щодо організації та методики проведення практичних робіт, вправ та практичної діяльності на уроках соціально-побутового орієнтування.

3. Охарактеризувати особливості планування й етапів майбутньої роботи та виконання санітарно-гігієнічних норм і правил техніки безпеки в процесі виконання практичних робіт.

4. Скласти таблицю «Характеристика та організація здійснення самоконтролю (попередній, поточний, підсумковий, заключний) на уроках соціально-побутового орієнтування.».

Короткий теоретичний коментар.

I. Організація та методика проведення практичних робіт з дітьми з

порушеннями інтелектуального розвитку. Вправи та практична діяльність на уроках соціально-побутового орієнтування.

До практичних методів навчання, що використовуються на уроках соціально-побутового орієнтування з дітьми з порушеннями інтелектуального розвитку, належать спеціальні вправи та практичне виконання трудових завдань.

Вправи - це багаторазове повторення навчальних дій з метою вироблення вмінь та навичок.

На уроках СПО вправи проводяться при виконанні невеликих завдань. Це вправи для вироблення правильної осанки в положенні сидячи, стоячи, чищення зубів, розчісування волосся, вправи у нарізанні овочів ручним способом, прасуванні білизни тощо.

Під час виконання вправ учні здійснюють різноманітні рухові прийоми.

Для того щоб учні з порушеннями інтелектуального розвитку опанували той чи інший прийом, учитель на початку здійснює його фронтальний показ. Педагог спочатку пояснює призначення прийому, потім розглядає з дітьми інструмент, за допомогою якого виконується прийом, і, нарешті показує рухову програму цього прийому.

Наприклад: Приготування салату (розділ «Культура харчування», 7 клас).

Для приготування салату відварені овочі треба нарізати кубиками. Учитель пояснює:

- 1) Чому овочі нарізають кубиками;
- 2) З'ясовує з дітьми, яким інструментом виконується прийом (ножем);
- 3) Розкажує, з яких частин складається ніж;
- 4) Показує, якою частиною леза краще різати, правильну хватку ручки ножа та безпечне положення лівої руки, що тримає овочі.

Після фронтального показу необхідно провести вправи на ознайомлення з правильним прийомом нарізання. Оскільки новий прийом учням відразу виконати складно, доцільно його розділити на більш прості частини і потренуватися.

Під час навчання практичним діям (нарізання овочів) учнів з порушеннями інтелектуального розвитку учитель спочатку показує, як виконується прийом в робочому темпі, потім в уповільненому і наприкінці знову в робочому.

Щоб учні краще зрозуміли різноманітний ілюстративний матеріал в процесі засвоєння виконання деяких вправ, учитель може звернутися до використання такої наочності.

Для навчання учнів з порушеннями інтелектуального розвитку виконувати вправи правильного чищення зубів, вчитель демонструє дослід з гребінцем, на зубцях якого закріплена смужка вати.

Вчитель показує, як за допомогою зубної щітки вага із зубців гребінця повністю прибирається, і пояснює, що саме рухи щітки зверху донизу сприяють кращому чищенню зубів.

Перед виконанням вправ учитель наголошує на що саме слід звернути увагу при виконання трудових дій.

У процесі виконання учнями з порушеннями інтелектуального розвитку тренувальних вправ учитель відмічає характерні помилки в їхніх діях.

Якщо декілька учнів допускають аналогічну помилку, щоб в учнів не виробився невірний прийом, учитель зупиняє роботу класу, і знову пояснює та демонструє рухову програму. Після цього педагог викликає учня, який

повторює правильні дії. Після цього клас продовжує роботу.

На даному етапі вчитель може проводити аналіз характерних помилок не лише на об'єктах роботи учнів з порушеннями інтелектуального розвитку, але й за допомогою наочних посібників, які відображають правильне і деформоване виконання прийому.

Під час відпрацювання тренувальних вправ учитель-дефектолог повинен націлювати учнів з порушеннями інтелектуального розвитку на те, щоб вони могли дати словесний звіт про свою роботу.

Це свідчить про свідоме та самостійне виконання прийому.

У процесі організації вправ необхідно передбачити предмети та засоби, які допоможуть дітям з порушеннями інтелектуального розвитку краще засвоїти матеріал.

Так, тренування правильної осанки, стояння, сидіння, ходьба найбільш результативно проходять перед дзеркалом, у якому учні бачать свої пози та рухи.

Назви способи загартування

Вправи з підрахунку показників лічильника електроенергії краще здійснювати безпосередньо при оформленні відповідної квитанції.

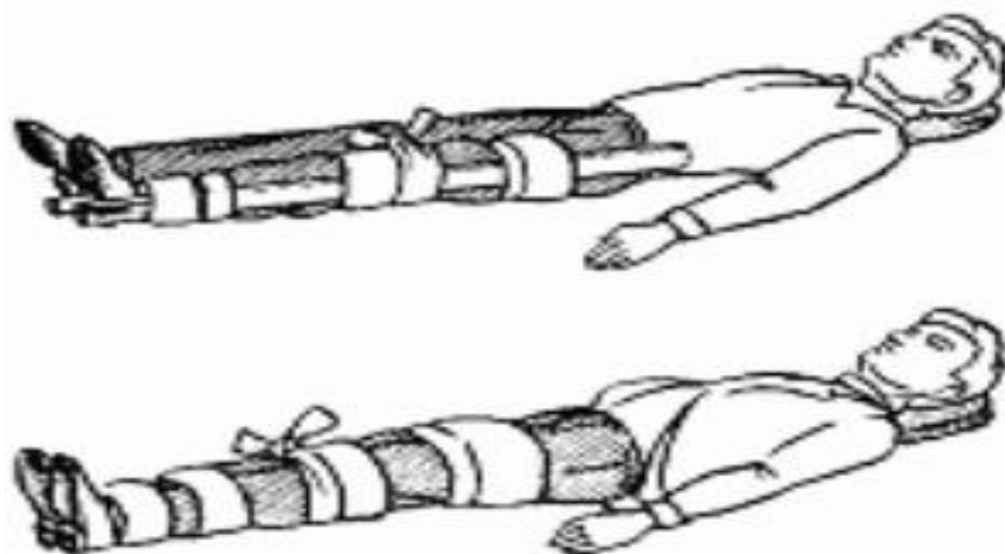

Практична діяльність на уроках соціально-побутового орієнтування.

У більшій частині розділів курсу соціально-побутового орієнтування передбачено виконання практичних робіт.

Кожен учень, незалежно від його інтелектуальних та фізичних можливостей, повинен оволодіти основними способами догляду за одягом, приготування їжі, навчитися складати ділові папери, оплачувати комунальні послуги та надавати першу медичну допомогу.

Навчання дітей з порушеннями інтелектуального розвитку умінням виконувати практичне трудове завдання передбачає:

- 1) формування в учнів умінь орієнтуватися в трудовій діяльності (уміння аналізувати, порівнювати, узагальнювати);
 - 2) навчання учнів планувати практичну діяльність;
 - 3) розвиток в учнів умінь здійснювати самоконтроль у процесі виконання практичного завдання;
 - 4) формування в учнів умінь застосовувати знання на практиці.
- Орієнтування в завданні - попереднє ознайомлення учнів зі змістом

діяльності.

Ознайомлення учнів з об'єктом роботи є важливим моментом підготовки школярів з порушеннями інтелектуального розвитку до виконання подальшого практичного завдання.

Учні з порушеннями інтелектуального розвитку повинні знати, над чим вони будуть працювати, які їм потрібні матеріали, інструменти, яким чином будуть здійснювати діяльність, чим будуть керуватися (інструкційною картою, малюнком, словесною інструкцією, зразком), з чим порівнювати свою роботу.

Отже основною умовою інтелектуалізації практичної діяльності учнів з порушеннями інтелектуального розвитку є цілеспрямована підготовка їх до виконання подальшого завдання, ознайомлення їх зі змістом подальшої діяльності, актуалізація знань, умінь та навичок.

Орієнтування в завданні передбачає аналіз об'єкта, а саме: визначення зовнішнього виду об'єкта, його складових, в чому полягає результат роботи.

Наприклад, вивчення теми «Перша допомога при ранах», розділ «Медична допомога», 8 клас.

Учні дізнаються, що рана — це пошкодження шкіри та слизової оболонки, яке супроводжується кровотечею. Рани бувають різані, рублені, колоті, укушені, рвані, вдарені, вогнестрільні.

Усі рани інфіковані мікробами. Мікроби можуть визвати ускладнення - запалення, гангрену, тощо.

Щоб уникнути ускладнень, рану необхідно обробити, зупинити кровотечу, накласти стерильну пов'язку.

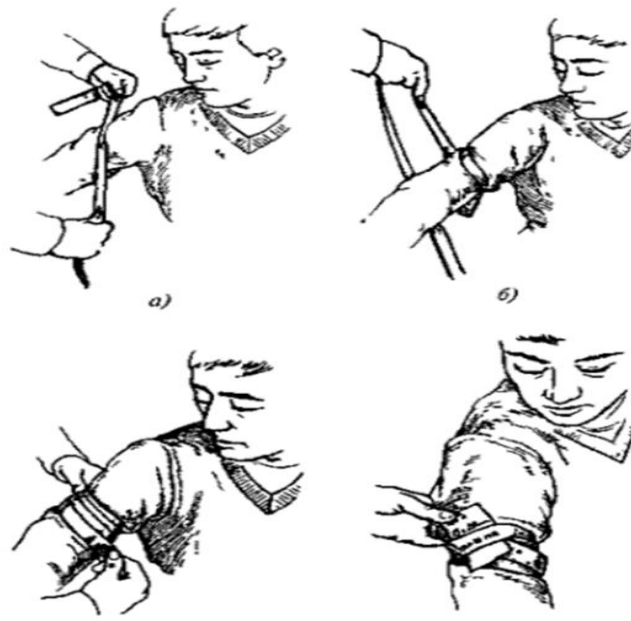
Пов'язку накладають залежно від того, де розташована рана.

Щоб накласти пов'язку необхідно мати такі засоби медичної допомоги, дезинфікуючий розчин, стерильну серветку, яку накладають безпосередньо на рану, вату, бинт.

Розташовують все це у наступному вигляді:

- 4 — бинт;
- 3 — вата;
- 2 — стерильна серветка;
- 1 — рана.

Саме це і буде об'єктом роботи за даною темою.

II. Планування та етапи майбутньої роботи на уроках соціально-побутового орієнтування. Виконання санітарно-гігієнічних норм та правил техніки безпеки в процесі виконання практичних робіт на уроках соціально-побутового орієнтування.

Планування майбутньої роботи. Після того, як учні з порушеннями інтелектуального розвитку засвоїли кінцеву мету своїх трудових дій, вони переходять до засвоєння плану роботи.

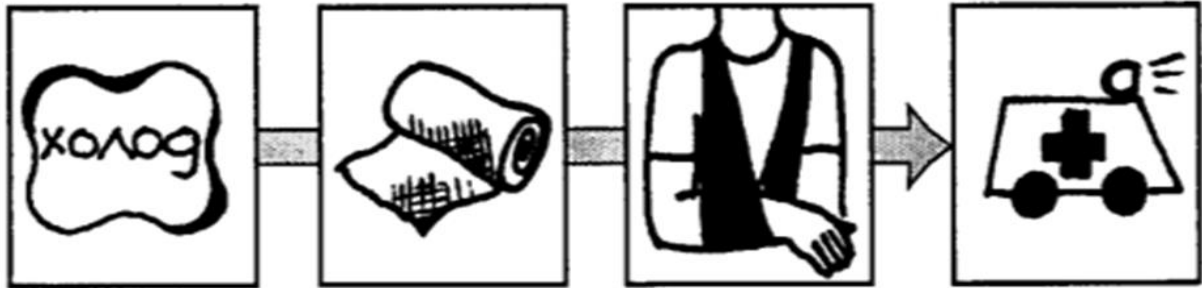
План містить послідовність та зміст усіх етапів роботи.

Уміння планувати свою роботу та виконувати її за планом є однією з найбільш суттєвих ознак свідомого виконання роботи, характерним показником ступеня самостійності працюючого.

Так, для того щоб правильно перев'язати рану й одержати бажаний результат необхідно, виконати дії у такому порядку:

- старанно вимити руки з милом;
- обробити рану дезинфікуючим розчином (марганцю, перекисом водню);
- помазати краї рани йодом (цей засіб вбиває мікроби);
- накрити стерильну пов'язку (індивідуальний пакет), не торкаючись руками до внутрішньої поверхні;

- зафіксувати її бинтом відповідно до місця враження.

Навчити учнів з порушеннями інтелектуального розвитку скласти план виконання практичного завдання – це одна з найважливіших умов підготовки їх до самостійної практичної діяльності.

У спеціальній літературі планування трудової діяльності розглядають з погляду особливостей учнів з порушеннями інтелектуального розвитку, а процес навчання плануванню - з точки зору його корекційної спрямованості. Цей процес передбачає такі етапи:

1. На початку навчання плануючій діяльності, учні з порушеннями інтелектуального розвитку виконують завдання ні планом, запропонованим учителем. На цьому етапі педагог не лише пояснює послідовність та зміст роботи, але й повністю її показує практично.

2. Наступним етапом навчання є складання плану в колективній бесіді. Потім учні вчаться планувати хід роботи з частковою допомогою вчителя. Заключним етапом складання плану виконання завдання є самостійне планування майбутньої роботи учнями з порушеннями інтелектуального розвитку.

Значну допомогу в складанні плану роботи надає дидактичний матеріал, що сприяє активізації практичного мислення учнів з порушеннями інтелектуального розвитку.

Це предметні, технологічні картки, що відображають господарчо-побутову діяльність на різних етапах її здійснення. Технологічна карта може надавати інформацію не тільки про перебіг операцій, але й відображати пристосування для роботи, способи їх використання, правила техніки безпеки.

Ефективним методом формування у школярів з порушеннями інтелектуального розвитку уміння планувати господарчо-побутову роботу є складання письмових планів.

Виконання санітарно-гігієнічних норм та правил техніки безпеки в процесі виконання практичних робіт. Значне місце на уроках СПО належить засвоєнню правил техніки безпеки під час користування нагрівальними

електричними, механічними побутовими приладами та пристосуваннями, колючими та ріжучими предметами, окропом.

Під час виконання практичних робіт необхідно постійно привчати дітей з порушеннями інтелектуального розвитку дотримуватися індивідуальних санітарно-гігієнічних норм та правил техніки безпеки.

На виконання цих правил учитель звертає увагу протягом усього уроку: перед початком роботи, доцільно повторити правила техніки безпеки та виконання санітарно-гігієнічних норм (або окремих пунктів) в процесі практичної роботи, і на заключному етапі під час підведення підсумків уроку.

Характерним для курсу соціально-побутового орієнтування є те, що використання практичних методів полягає передусім в усвідомленні учнями з порушеннями інтелектуального розвитку соціальної мети своєї праці. Тому доцільно використовувати досвід, що набувають учні на уроках СПО в процесі суспільно-корисної виробничої діяльності школи: під час ремонту шкільного майна, прибирання шкільних приміщень, у підсобному шкільному господарстві.

III. Характеристика та організація здійснення самоконтролю дітьми з порушеннями інтелектуального розвитку (попередній, поточний, підсумковий, заключний) на уроках соціально-побутового орієнтування.

Здійснення самоконтролю - це найважливіший показник усвідомленого та якісного виконання практичного завдання. Самоконтроль належить до контролюючих дій школяра і включає оцінювання своєї діяльності з погляду: чи все виконано, чи все виконано правильно, в чому полягають помилки, яким чином їх можна виправити.

Самоконтроль тісно пов'язаний з розвитком уваги і є показником саморегулювання діяльності. Контролюючи, перевіряючи себе, дитина з порушеннями інтелектуального розвитку навчається виправляти свої помилки. М.І.Пирогов, який присвятив спеціальну працю аналізу особистих помилок, вважав, що людина повинна насамперед аналізувати ланцюг особистих помилок.

Самоконтроль у дітей з порушеннями інтелектуального розвитку розвинений недостатньо, їм притаманні інертність мислення, складність переключення з одного виду праці на інший, грубі порушення емоційно-вольової сфери.

Характерним для них є те, що допускаючи на якомусь етапі помилку, учень не виправляє її, а продовжує роботу, підганяючи результат до зразка. Тому, щоб уникнути помилок у роботі, учень повинен періодично порівнювати свою роботу зі зразком.

Розрізняють контроль попередній, поточний (у процесі роботи) та заключний. Попередній контроль пов'язаний з ознайомленням учнів з порушеннями інтелектуального розвитку з умовами роботи. Визначається об'єкт роботи, завдання, вимоги до її виконання, інструменти та устаткування.

Поточний контроль спрямований на точність виконання завдання та окремих його операцій, що здійснюються у визначеній послідовності.

Підсумковий або заключний контроль відбивається в повноті та якості виконання практичної діяльності.

Показником якості практичної діяльності є виконання рухової програми. Тому важливо вже на перших етапах привчати учнів з порушеннями інтелектуального розвитку слідкувати за своїми руховими діями і контролювати правильність їх здійснення.

У структурі побутової діяльності значне місце належить контрольним діям, спрямованим на перевірку виконання технологічного процесу. Найбільш ефективний шлях засвоєння учнями з порушеннями інтелектуального розвитку контрольних дій у процесі практичного виконання завдання - формування у них «покрокового» способу контролю. Учні з порушеннями інтелектуального розвитку починають виконувати нову операцію після того, як учитель ознайомив їх з нею. Після закінчення операції вони порівнюють одержаний результат зі зразком, і, якщо необхідно, виправляють допущені помилки. І тільки після цього починають знайомитися з наступною.

Значних результатів при формуванні навичок самоконтролю можна досягти за умови, що вчитель, помітивши помилку учня з порушеннями інтелектуального розвитку, не вказує на неї, а за допомогою навідних питань підводить його до того, щоб він сам знайшов і прийняв правильне рішення для її виправлення.

Проте проведення самоконтролю неможливе, якщо учень не має зразка, результату, якого він прагне отримати. І тут головну роль відіграють наочні засоби, які відображають зразки, еталони, допомагають старшокласникам уявити кінцевий результат роботи та виготовлення продукту на різних його етапах.

Здійснення контролю може бути опосередкованим та безпосереднім. Опосередкований контроль здійснюється за допомогою вимірювальних приладів. На уроках СПО це можуть бути вимірювальний стакан, сантиметрова смужка, ваги. Безпосередній (або окомірний) здійснюється за допомогою аналізаторів — зору, слуху, відчуттів, нюху. Зазначено, що окомірну оцінку в учнів з порушеннями інтелектуального розвитку краще

формувати на основі порівняння об'єкта, який виготовляється, з еталоном. Таким еталоном на заняттях з СПО можуть бути ширина долоні, висота пальця руки, зріст учня, висота та довжина столу.

На жаль, традиційно самоконтроль замінюється контролем учителя. При цьому учня з порушеннями інтелектуального розвитку націлюють, переважно, на кінцевий контроль, знижуючи при цьому роль «покрокового», «поопераційного» контролю.

Запитання і завдання:

1. Визначте корекційно-розвивальне значення формування практичних навичок господарчо-побутової діяльності в учнів з порушеннями інтелектуального розвитку.

2. Чому використання практичних методів є важливою умовою досягнення ефективності та результативності навчання школярів з порушеннями інтелектуального розвитку?

3. У чому полягає особливість формування навичок господарсько-побутового характеру в процесі виконання вправ.

4. Назвіть роль та місце, яке відводиться виконанню санітарно-гігієнічних норм та правил з техніки безпеки в процесі господарчо-побутової діяльності.

Форма контролю: письмова, тезисні відповіді, підготовка таблиці.

МОДУЛЬ II

ОРГАНІЗАЦІЙНІ ФОРМИ НАВЧАННЯ СОЦІАЛЬНО-ПОБУТОВОГО ОРІЄНТУВАННЯ

Тема 2.1. Урок, як основна форма навчально-виховної роботи з формування навичок господарчо-побутової праці в учнів, які потребують корекції інтелектуального розвитку.

План

1. Види та схема занять виконання різноманітних практичних робіт на уроках соціально-побутового орієнтування.

2. Схема організації та проведення сюжетно-рольової гри або виконання вправ на уроках соціально-побутового орієнтування.

3. Структура занять/уроків-екскурсій соціально-побутового орієнтування.

Рекомендована і використана література:

1. Гіренко Н. А. Соціально-побутове орієнтування в допоміжній школі. Методичні рекомендації для студентів дефектологічних факультетів. - Слов'янськ, 2011. — 130 с.

2. Гаврилов О.В. Особливі діти в закладі і соціальному середовищі : навчальний посібник. Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2009. — 308 с.

3. Крапивницька А. О. Практичний посібник корекційно - розвиткових занять з соціально – побутового орієнтування для дитини з інтелектуальними порушеннями / Анастасія Олегівна Крапивницька. – Залісся, 2021. – 107 с.

4. Савіцька Г. І. Формування морально-етичних норм в учнів допоміжної школи у процесі соціально-побутового орієнтування: Автореф.канд. дис. канд. пед наук . - К., 2007. — 14 с.

5. Соціально-побутове орієнтування. //Укл. Гіренко Н.А., Мерсіянова Г.М.. Програма для 5-10 класів спеціальних загальноосвітніх закладів для розумово відсталих дітей. — К.: МОН, — 2009.

Завдання:

1. Теоретично опрацювати теми за планом лекції.
2. За літературними джерелами опрацювати питання, зробити анотації на тему: «Особливості видів занять курсу соціально-побутового орієнтування».
3. За літературними джерелами опрацювати питання, зробити анотації на тему: «Схема занять виконання різноманітних практичних робіт на уроках соціально-побутового орієнтування».
4. Проаналізувати схему організації та проведення сюжетно-рольової гри, виконання вправ та структуру занять/уроків-екскурсій із соціально-побутового орієнтування.
5. Підготувати конспект уроку-екскурсії з соціально-побутового орієнтування.

Короткий теоретичний коментар.

І. Види та схема занять виконання різноманітних практичних робіт на уроках соціально-побутового орієнтування з учнями з порушеннями інтелектуального розвитку.

Основною формою навчання соціально-побутового орієнтування є урок. Між тим організація навчальної роботи передбачає застосування й інших форм.

Найбільш ефективними можна вважати:

- 1) виконання практичного завдання;
- 2) екскурсію;
- 3) моделювання реальної ситуації (сюжетно-рольова гра).

Заняття, на яких учні з порушеннями інтелектуального розвитку виконують різноманітні практичні роботи, організуються за наступною схемою:

Схема1

1. Організація учнів з порушеннями інтелектуального розвитку.

2. Повідомлення чи повторення теоретичних відомостей.
3. Повідомлення теми та завдань уроку соціально-побутового орієнтування.
4. Ознайомлення з об'єктом роботи на уроці соціально-побутового орієнтування.
5. Складання плану роботи.
6. Вправи на ознайомлення з правилами та прийомами роботи на уроці соціально-побутового орієнтування.
7. Виконання практичної роботи на уроці соціально-побутового орієнтування.
8. Оцінка якості виконаної роботи учнями з порушеннями інтелектуального розвитку.
9. Підведення підсумків уроку соціально-побутового орієнтування.

II. Схема організації та проведення сюжетно-рольової гри або виконання вправ на уроках соціально-побутового орієнтування.

Наступна схема може слугувати прикладом організації та проведення сюжетно-рольової гри або виконання вправ учнями з порушеннями інтелектуального розвитку на уроках соціально-побутового орієнтування.

Відмінність полягає у тому, за допомогою яких методичних прийомів здійснюється закріплення одержаних знань.

Схема 2

1. Організація учнів з порушеннями інтелектуального розвитку.
2. Повідомлення теми та завдань уроку соціально-побутового орієнтування.
3. Повідомлення теоретичного матеріалу учням з порушеннями інтелектуального розвитку.
4. Вправи на закріплення вмінь учнями з порушеннями інтелектуального розвитку на уроках соціально-побутового орієнтування.
5. Запис у зошиті. Підведення підсумків.

III. Структура занять/уроків-екскурсій соціально-побутового орієнтування з учнями з порушеннями інтелектуального розвитку.

Структура занять, на яких проводиться екскурсія, відрізняється від інших. Такі уроки проводять за певною схемою:

Схема 3

1. Організація учнів з порушеннями інтелектуального розвитку.
2. Вступна бесіда та повідомлення теми і завдань екскурсії учням з порушеннями інтелектуального розвитку.
3. Повторення правил дорожнього руху з учнями з порушеннями

інтелектуального розвитку.

4. Експерсія в установи, на підприємства, до магазину.

5. Закључна бесіда з учнями з порушеннями інтелектуального розвитку.

Під час підготовки та проведення експерсії з соціально-побутового орієнтування необхідно звернути увагу на те, що експерсія - це, здебільшого, похід або поїздка, тому треба запланувати повторення правил поведінки на дорогах та у транспорті з учнями з порушеннями інтелектуального розвитку.

Конспект заняття

«ПОВЕДІНКА У КІНО, ТЕАТРИ, КЛУБИ, ЗАЛАХ ТА ІНШИХ УСТАНОВАХ»

Мета теми: вчити дитину дотримуватись правил поведінки в громадських місцях.

Мета заняття: створити передумови для усвідомленого сприймання і засвоєння соціальних та морально-правових норм, історичних, національно-культурних традицій українського народу.

- *навчальна:* навчити дитину дотримуватися правил поведінки в кіно, театрі, клубі, музеї, бібліотеці;

- *виховна:* виховувати бажання приязних і ввічливих стосунків між людьми, ціннісне ставлення до мистецтва.

- *розвиваюча:* розвивати вміння коригувати свої дії відповідно до ситуації, розвивати спостережливість.

Обладнання: демонстраційний матеріал за темою, мікрофон, відеоролик «Як не слід поводитись в кінотеатрі», картки .

Хід заняття:

I. Організація уроку

Задзвенів для нас дзвінок –

Час почати нам урок.

II. Повідомлення теми уроку

1. Вправа «Мікрофон»

- А що таке громадські місця?(Відповідь учениці). Це місця, якими користується громада, або люди.

- Які правила поведінки у громадських місцях ти знаєш?

Для кращого запам'ятовування , переглянемо слайд. (Читає вчитель, дитина повторює).

2. Етикет – це правила поведінки. Мало знати *правила поведінки* – їх необхідно обов'язково виконувати. І не тільки у товаристві, але і в дома. Чим раніше ти опануєш правила поведінки, тим краще буде тобі жити, тим більше буде у тебе гарних друзів, тим впевненіше ти почуватимешся серед людей.

Тема нашого уроку: «Правила поведінки в громадських місцях».

Так от, сьогодні на занятті ти розшириш свої знання про те, як правильно і поводитись в громадських місцях.

III. Вивчення нового матеріалу

1. Бесіда.

У громадських місцях є свої правила поведінки, кожна вихована людина повинна їх дотримуватись. Ці правила прийшли до нас із давніх часів і за традицією продовжують існувати і служити людям.

1. Поведінка в громадському транспорті.

Загадки

Маленькі будиночки

По місту біжать

Хлопчики й дівчатка

У будиночках сидять.

(Трамвай)

Полотно, а не доріжка

Кінь біжить – стоніжка.

(Потяг)

Будинок по вулиці йде

На роботу всіх везе

Не на курячих він ніжках

Він в гумових чобітках.

(Автобус)

Це – загадки про громадський транспорт. А як називають людей, які користуються ним, їздять у ньому? **(Пасажири).**

Цікавинка: слово «транспорт» увійшло у нашу мову в 1720 році. Тоді транспортами називали кораблі для перевезення вантажу. Тепер транспортом ми називаємо не лише вантажні кораблі, а й іншу техніку для перевезення вантажів і пасажирів. Транспорт буває водний, повітряний, залізничний та автомобільний.

Правила поведінки в транспорті

1. Заходь в транспорт не поспішаючи, не штовхайся, намагайся не наступати людям на ноги.

2. Поступайся місцем старшим, вживаючи «чарівні» слова.

4. У салоні не розмовляй голосно, не висовуйся з вікна, не заважай пасажирам.

5. При вході в автобус хлопчик пропускає дівчинку, але виходить він першим і зупиняється справа, готовий допомогти їй зійти. Мамі, вчительці, старшій сестрі іншим дорослим подає при цьому руку.

6. Стояти слід в проході з правого боку, щоб не заважати тим, хто виходить.

7. У транспорті не їж морозиво, тістечка, тощо.

8. Виходячи, пропускай старших, допомагай літнім людям. Питання:

- Назви види громадського транспорту.
- Як правильно заходити в транспорт?
- Кому потрібно поступатись місцем?
- Як правильно поводити себе в салоні?

2. Поведінка в бібліотеці.

Загадка:

Поле письменник-агроном

Засіяв буквами- зерном.

Отож, читачу, поспішай

Зібрати мудрий урожай!

- Де можна зібрати мудрий урожай? (*У бібліотеці*).

Цікавинка: бібліотека — колекція книг або приміщення, де зберігаються книги. Першою відомою бібліотекою у Київській державі була бібліотека Софійського собору в Києві, заснована князем Ярославом Мудрим у 1037 р. Найбільшою в Україні є Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського, її відвідують щорічно 500 тис. читачів. У кожному районі міста є свої районні бібліотеки. У нас в школі теж є шкільна бібліотека.

Правила поведінки в бібліотеці.

1. Заходячи в бібліотеку, треба привітатись з бібліотекарем.

2. Коли просиш у бібліотекаря якусь книжку або допомогу в пошуку книжки, не забувай про "будь ласка" та "дякую".

3. До бібліотекаря звертайся на ім'я по-батькові. Як правило, у бібліотекаря є бейдж, на якому написана ця інформація.

4. Якщо книжку тобі видали в читальному залі - тихо сядь за вільний стіл. Читай книжку мовчки. Не висловлюй своє захоплення або незадоволення вголос. Пам'ятай, що поруч є й інші читачі - їм твої репліки будуть заважати.

5. Коли ти вже йдеш з бібліотеки, не забудь сказати "дякую" та "до побачення".

Бережи книгу, вона – твій друг!

1. Питання:

- Що треба зробити, коли прийшла в бібліотеку?
- Як звертатися до бібліотекаря?
- Як читати книгу в читальному залі?

2. Фізкультхвилинка (імітація рухів за текстом вірша)

Буратіно потягнувся,
Раз-нагнувся, два-нагнувся.
Руки в боки розвів,
І тихенько сів.

3. Поведінка в музеї.

Цікавинка: музей — це культурно-освітній та науковий заклад, що збирає, вивчає, зберігає та експонує пам'ятки матеріальної і духовної культури, природничо-наукові колекції. До музею ми приходимо подивитися на картини, скульптури, старовинні речі або інші цікаві для людей предмети. Ці предмети у музеї називають експонатами. Про експонати нам розповідають люди, яких називають екскурсоводами.

Правила поведінки в музеї.

1. Відвідувач має зняти верхній одяг.
2. Ходи тихо, не човгай ногами. У музеї люблять тишу.
3. Не можна чіпати експонати руками.
4. Краще скористатися послугами екскурсовода.
5. Коли про щось запитуєш, не забувай сказати «будь ласка».
6. Не розмовляй, не штовхай товаришів, не грайся, не їж цукерок.
7. Подякуй за цікаву екскурсію.

Питання:

- Хто такий екскурсовод?
- Як треба ходити в музеї?
- Чи можна ходити у верхньому одязі?

4. Поведінка в театрі та кінотеатрі.

-Театр є одним з видів мистецтва.

Правила поведінки в театрі, кінотеатрі.

1. Не можна голосно розмовляти.
2. Не можна їсти чи голосно шарудіти обгортками.
3. Не ламай меблі, сиди у кріслі спокійно.
4. Не кричи й голосно не смійся.
5. Не займай чужі місця.
6. Між рядами прохось, повернувшись обличчям до тих, хто сидить.

Питання:

- Які правила поведінки у театрі ти запам'ятала?

- Як треба поводити себе, якщо запізнилася?

IV. Закріплення матеріалу

1. Підкресли назви громадських місць

*Квартира, театр, бібліотека, школа, спортзал, музей, кінотеатр, парк,
кімната, громадський транспорт, клуб*

2. Перегляд відеоролика «Як не слід поводитись в кінотеатрі» - Які правила було порушено?

3. Прочитай вірш. Які правила поведінки у громадських місцях порушили діти?

У кіно пішов наш клас.

І розкидали лушпиння.

«Тут були маленькі свині!»

- Кажуть, мабуть, не про нас.

У театр пішов наш клас.

Увірвались ми до зали,

Де довелось посідали.

«Побували тут вандали!»

-Кажуть, певно, не про нас.

На концерт пішов наш клас.

Там лузали ми насіння

Почали шуміти відразу,

В оркестрову яму залазить.

«Це не діти – дикобрази!»

- Кажуть, звісно, не про нас.

Не ведуть нікуди нас.

В школі сидимо давно,

Мовчки дивимось в вікно.

Не нахваляться на нас:

«От так діти! От так клас!

4. Роздивися малюнки.

Назви основні правила поведінки у громадських місцях.

Можна використовувати словосполучення (роздруковані окремо):

сидіти спокійно; одягатися охайно; зняти головний убір; проходити, повернувшись обличчям; закидати ногу за ногу; жувати; шарудіти обгортками; зачекати закінчення вистави, кіно тощо.

Розмалюй:

V. Підсумок заняття

- Які правила поведінки ви запам'ятали?
- Що потрібно робити в громадських місцях:
 - бібліотеці;
 - музеї;
 - театрі.

Запитання і завдання:

1. Розкрийте види занять курсу соціально-побутового орієнтування.
2. Чому навчальні, розвивальні та виховні завдання уроку розглядаються як корекційні?
3. У чому полягає особливість схеми занять виконання різноманітних практичних робіт на уроці СПО?
5. Охарактеризуйте схему організації та проведення сюжетно-рольової

гри або виконання вправ.

6. Проілюструйте структуру занять/уроків-екскурсій соціально-побутового орієнтування з дітьми з ІІІ.

Форма контролю: усна, тезисні відповіді, конспект уроку-екскурсії (письмово).

Тема 2.2. Характеристика структури уроку соціально-побутового орієнтування.

План

I. Особливості заключного етапу уроку соціально-побутового орієнтування, оцінка якості виконаної роботи та підведення підсумку виконаної роботи.

II. Домашнє завдання для дітей з ІІІ з уроку соціально-побутового орієнтування та його мета.

Рекомендована і використана література:

1. Гіренко Н.А. Соціально-побутове орієнтування в допоміжній школі. Методичний посібник для студентів дефектологічного факультету за спеціальністю 6.010100 «Дефектологія». Слов'янськ, 2011. — 130 с.

2. Матвєєва М.П., Миронова С.П. Корекційна робота в системі освіти дітей з вадами розумового розвитку : навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський державний університет, 2005. — 164 с.

3. Синьов В.М. Корекційна психопедагогіка. Олігофренопедагогіка: Підручник - 4.2. Навчання і виховання дітей. - К.: НПУ .М.П.Драгоманова, 2009. — 224 с.

4. Соціально-побутове орієнтування: програми для 5-10 класів спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для розумово відсталих дітей / Укл. Н.А. Гіренко, Г. М. Мерсіянова. – К., 2009. – 39 с.

Завдання:

1. За літературними джерелами опрацювати питання, зробити анотації до теми «- Особливості заключного етапу уроку соціально-побутового орієнтування, оцінка якості виконаної роботи та підведення підсумку виконаної роботи».

2. Підготувати презентацію «Домашнє завдання з уроку соціально-побутового орієнтування та його мета».

Короткий теоретичний коментар.

I. Особливості заключного етапу уроку соціально-побутового орієнтування, оцінка якості виконаної роботи та підведення підсумку виконаної роботи.

Заключний етап уроку соціально-побутового орієнтування включає:

1) оцінку якості виконаної роботи;

2) підведення підсумків;

3) домашнє завдання.

Оцінка якості виконаної роботи.

Виконання практичної роботи, як правило, закінчується підведенням підсумків.

Якщо це страва, то оцінюється її зовнішній вигляд, перелічуються компоненти та продукти, які входять до рецепту приготування, потім вона дегустується і визначається її якість.

Оцінка ремонту одягу, прання, прасування, прибирання помешкання здійснюється разом з учителем. Оцінюється правильність результату та процесу виконання завдання.

Учні, які мають порушення інтелектуального розвитку, не завжди усно в повній мірі можуть викласти свої знання. Тому педагог повинен намагатися аналізувати та оцінювати різні боки діяльності школярів на уроці СПО, урахувати як вони вміють використовувати одержані знання на практиці, у повсякденному житті.

Наприкінці заняття вчитель підводить підсумок:

- відзначає краще виконання завдання;
- указує недоліки.

На уроці СПО всі учні, незалежно від їхніх психофізичних можливостей, повинні на практиці оволодіти знаннями та вміннями передбаченими програмою.

Зміст програми дозволяє вчителю будувати заняття, використовуючи різноманітні методи, прийоми та форми роботи, що є найбільш ефективними в плані корекції розвитку дітей порушеннями інтелектуального розвитку.

II. Домашнє завдання для дітей з порушеннями інтелектуального розвитку з уроку соціально-побутового орієнтування та його мета.

Мета домашнього завдання - максимально наблизити соціально-побутові умови життя і допомогти учням з порушеннями інтелектуального розвитку практично реалізувати знання, уміння та навички, одержані на уроках, під час розв'язання побутових питань.

Домашнє завдання з СПО, переважно, не задають. Та в деяких випадках діти одержують завдання зібрати відомості, наприклад, про склад сім'ї, де працюють батьки, домашню адресу тощо.

Можна запропонувати учням порушеннями інтелектуального розвитку виконати підрахунки комунальних послуг. Для цього учні повинні дізнатися від батьків, які послуги вони сплачують, з яких лічильників беруть інформацію, які оформлюють квитанції, як здійснюють розрахунок. Таке завдання можуть одержати учні в 9-му - 10-му класах.

Заняття в 6-му - 10-му класах можна проводити спарено. Вивчення деяких тем (наприклад, гігієна підлітків) можна проводити окремо з дівчатками та хлопчиками. На уроки можна залучати спеціалістів - медиків, психолога.

Запитання і завдання:

1. Охарактеризуйте особливості заключного етапу уроку соціально-побутового орієнтування.
2. Наведіть приклади оцінки якості виконаної роботи дитьми з порушеннями інтелектуального розвитку на уроках соціально-побутового орієнтування.
3. Обґрунтуйте значення підведення підсумку виконаної роботи дитьми з порушеннями інтелектуального розвитку на уроках соціально-побутового орієнтування.
4. На що спрямовується домашнє завдання з уроку соціально-побутового орієнтування та його мета?

Форма контролю: усна, тезисні відповіді, презентація.

Тема 2.3. Особливості організації та проведення екскурсії на уроках соціально-побутового орієнтування.

План

I. Структура екскурсії з соціально-побутового орієнтування: вступна екскурсія; поточна екскурсія; підсумкова екскурсія.

II. Формування у дітей з інтелектуальними порушеннями навичок ділового спілкування: зі знайомими людьми; з незнайомими людьми в стінах школи; з незнайомими людьми поза школи.

III. Характеристика трьох етапів навчання дітей з інтелектуальними порушеннями вступати в діалог з оточенням.

Рекомендована і використана література:

1. Гіренко Н. А. Соціально-побутове орієнтування в допоміжній школі. Методичні рекомендації для студентів дефектологічних факультетів. - Слов'янськ, 2011. - 130 с.

2. Дробот Л.С., Мерсіянова Г.М. Соціально-побутове орієнтування учнів допоміжної школи / Л.С. Дробот, Г.М. Мерсіянова. – К.: Освіта, 2012.

3. Соціально – побутове орієнтування // Укл. Гіренко Н. А., Мерсіянова Г. М. Програма для 5 -10 класів спеціальних загальноосвітніх закладів для розумово відсталих дітей. - К. : МОН, -2009.- С. 13-19 (6 клас, I семестр).

4. Ященко Н.В. Навчальний посібник з соціально-побутового орієнтування 8 клас <https://naurok.com.ua/navchalniy-posibnik-z-socialno-pobutovogo-orientuvannya-8-klas-169668.html>

Завдання:

1. За літературними джерелами опрацювати питання, зробити анотації з теми «Структура екскурсії з соціально-побутового орієнтування: вступна екскурсія; поточна екскурсія; підсумкова екскурсія».

2. За літературними джерелами опрацювати питання, зробити анотації з теми «Характеристика трьох етапів навчання дітей з інтелектуальними порушеннями вступати в діалог з оточенням».

3. Підготувати презентацію на тему «Формування у дітей з інтелектуальними порушеннями навичок ділового спілкування: зі знайомими людьми; з незнайомими людьми в стінах школи; з незнайомими людьми поза школи.».

Короткий теоретичний коментар.

I. Структура екскурсії з соціально-побутового орієнтування: вступна екскурсія; поточна екскурсія; підсумкова екскурсія.

Навчальна екскурсія - це така форма освітньо-виховної роботи, яка передбачає організований вихід учнів з порушеннями інтелектуального розвитку за межі освітнього закладу з метою розвитку в них умінь орієнтуватися в навколишній дійсності.

Особливості пізнавальної діяльності учнів з інтелектуальними порушеннями ускладнюють сприймання ними предметів та явищ навколишньої дійсності, не дозволяють спонтанно одержувати інформацію, установлювати прості причинно-наслідкові залежності, повно та правильно робити висновки.

На уроках соціально-побутового орієнтування екскурсія виконує важливу корекційну роль з погляду підготовки учнів з порушеннями інтелектуального розвитку до самостійного життя в соціальному середовищі.

Учні повинні відвідати ті підприємства та установи, куди вони будуть звертатися в самостійному повсякденному житті: магазини, аптеку, службу побуту, пошту, медичні установи.

Дітям з порушеннями інтелектуального розвитку треба навчитися робити та оплачувати покупки в магазині.

Також учням з порушеннями інтелектуального розвитку треба навчитися звертатися за роз'ясненнями до продавця-консультанта, за медичною допомогою, відправляти посилки, користуватися різними видами транспорту тощо. Під час екскурсій учні з інтелектуальними порушеннями повинні навчитися спілкуватися з робітниками зазначених служб, одержувати від них необхідну інформацію, правильно користуватися нею.

Вступна екскурсія передуює вивченню нового матеріалу і передбачає знайомство, спостереження.

Наприклад, вивчення теми «Залізничний транспорт» (розділ «Транспорт», 7 клас)

Доцільно почати з ознайомлювальної екскурсії, під час якої діти одержують уявлення про призначення вокзалу, його основних служб (зали очікування, каси, камера схову, черговий вокзалу, розклад руху потягів).

Поточна екскурсія проводиться в ході вивчення теми і слугує конкретизації та закріпленню визначеного матеріалу. Так вивчення розділу «Засоби зв'язку», (6 клас, тема «Види поштових відправлень»), проводиться урок-екскурсія на пошту з метою розширення та закріплення знань дітей про різні поштові відправлення та способи їх переказу.

Підсумкова екскурсія організується при завершенні роботи над темою. Так, вивчення теми «Заощадження» (розділ «Бюджет сім'ї», 10 клас) можна завершити екскурсією в Ощадбанк.

Будь-яка екскурсія не є сама по собі метою і може бути доповнена іншими організаційними формами навчання. Наприклад, під час екскурсії на пошту учні з інтелектуальними порушеннями не тільки знайомляться з функціями даної установи, але й можуть навчитися виконувати завдання практичного характеру.

Спочатку учням можна запропонувати прості доручення: довідатися про час роботи ательє, термін виконання замовлення, вартість роботи.

Під час відвідування учнями з порушеннями інтелектуального розвитку комбінату побутового обслуговування їм можна запропонувати здати білизну для прання, речі для хімічного чищення, у магазині - купити необхідне навчальне приладдя.

Для виконання практичних завдань дітей можна поділити на пари, у які входив би активний учень та такий, якому самому виконати завдання важко.

Кожна наступна екскурсія повинна включати завдання вищого ступеня складності. Так, в аптеці одним учням доручають купити ліки в тому відділі, де їх продають без рецепта, іншим - купити ліки за рецептом, третім - замовити потрібний препарат і довідатися про час його одержання.

Ефективним є прийом, коли вчитель, пропонує учням з порушеннями інтелектуального розвитку ситуацію, з якої вони самотужки повинні знайти вихід. Це сприяє формуванню вміння здійснювати перенесення знань і практичного досвіду в нові умови.

Наприклад, під час здавання пальта для хімічного чищення з'ясовується, що його можуть прийняти за умови, якщо гудзики будуть відрізані, а пояс і мітка - пришиті. Для цього учень повинен дізнатися, де він повинен взяти голку, нитку, ножиці, щоб підготувати одяг належним чином.

Поточні та заключні екскурсії доцільно вести вчителю самому, включаючи в бесіду учнів. При цьому деяким старшокласникам з інтелектуальними порушеннями можна дати завдання вести записи (наприклад, записувати ціни на товари, назви спеціальностей фахівців установи, режим роботи закладу).

Вступна екскурсія викличе більший інтерес, якщо в ній візьме участь фахівець, працівник підприємства, що в своїй бесіді зможе врахувати контингент екскурсантів.

II. Формування у дітей з порушеннями інтелектуального розвитку навичок ділового спілкування: зі знайомими людьми; з незнайомими людьми в стінах школи; з незнайомими людьми поза школи.

Експерсія є одним з найважливіших засобів формування у дітей з порушеннями інтелектуального розвитку навичок ділового спілкування.

Ділове спілкування сприяє розширенню і поглибленню знань учнів про навколишній світ, розвитку в них аналітичної діяльності, мови і, у цілому - самостійності дітей з порушеннями інтелектуального розвитку.

У дітей з ІІ недостатньо розвинута ініціатива в спілкуванні з оточенням. Вони відчувають страх, зніяковілість, особливо в незнайомій обстановці. Це робить спілкування напруженим чи взагалі неможливим.

Крім того, діти з порушеннями інтелектуального розвитку виявляють недостатньо розвинене вміння аналізувати отриману інформацію, адекватно реагувати на неї і діяти відповідно.

Тому корекційна робота, що спрямована на закріплення та удосконалення знань і вмінь ділового спілкування, повинна забезпечувати формування таких знань як на уроках СПО, так і в позаурочний час, у виховній групі.

Одним з прийомів, що сприяють формуванню вмінь ділового спілкування, є проведення експерсії, під час якої діти вступають у різноманітні відносини з оточенням, одержують від співрозмовників необхідні відомості і потім використовують їх на практиці.

Зазначена організація навчання передбачає врахування таких положень:

- 1) ступінь самостійності учнів, який вони можуть виявити під час експерсії;
- 2) коло та кількість осіб, від яких вони можуть одержати необхідну

інформацію.

Організація занять, на яких відбувається ділове спілкування учнів з порушеннями інтелектуального розвитку, передбачає кілька варіантів:

1. Спілкування зі знайомими людьми при організації режимних моментів, на спеціально організованих уроках при відвідуванні різних служб у школі.

2. Спілкування з незнайомими людьми в стінах школи, наприклад, у ході проведення зустрічей із працівниками виробництва.

3. Спілкування з незнайомими людьми поза закладом освіти, при організації спеціальних екскурсій у деякі заклади та організації.

III. Характеристика трьох етапів навчання дітей з інтелектуальними порушеннями вступати в діалог з оточенням.

Роботу з навчання дітей з порушеннями інтелектуального розвитку вступати в діалог з оточенням проводять у такій послідовності.

1 етап.

Спочатку вчитель пояснює учням:

1) як правильно вступати в контакт з людиною;

2) з чого починати розмову зі співрозмовником;

3) як правильно побудувати питання, почувавши себе спонтанно

невимушено.

2 етап:

1) пояснення учням з порушеннями інтелектуального розвитку як розвивати діалог, одержуючи при цьому відомості для виконання практичного завдання;

2) переходити з позиції людини, що говорить, на позицію людини, яка

слухає;

3) адекватно відповідати на репліку співрозмовника.

3 етап:

1) як урахувувати інформацію, отриману в процесі спілкування зі співрозмовником;

2) аналізувати обставини та долати утруднення для виконання практичної частини завдання.

Під час організації спілкування з дорослими учням треба надавати необхідну допомогу.

На першому етапі, у момент вступу дітей у контакт, учитель прагне спонукати їх до таких питань:

- «Що тобі потрібно довідатися?»»,

- «До кого ти хочеш звернутися?»».

У процесі діалогу можна спонукати школярів з порушеннями інтелектуального розвитку одержувати відомості, яких не вистачає.

Учня треба підтримати, похвалити, коли він зазнає утруднень, допомогти йому формулювати питання навідними словами:

- «Як ти думаєш, хто тобі може допомогти дізнатися, або виконати завдання?»».

На заключному етапі заняття, в момент використання відомостей, отриманих від співрозмовника, учнів із порушеннями інтелектуального розвитку учать ухвалювати правильне рішення, з урахуванням обставин.

Педагог звертає увагу учнів на ті деталі, без обліку яких неможливо виконати завдання. Наприклад, під час відправлення посылки поштою вчитель може нагадати учневі з порушеннями інтелектуального розвитку про необхідність назвати номер телефону отримувача, місто його проживання та номер відділення Нової пошти, куди має потрапити відправлення, але сам не показує, як це потрібно зробити. Він лише дає пораду скористатися тим чи тим джерелом інформації: узяти за приклад зразок наданої інформації іншого відвідувача чи звернутися за порадою до працівника.

У більшості спеціальних/інклюзивних шкіл знаходяться такі служби, як: бібліотека, медичний пункт, їдальня. Це дозволяє організувати спілкування учнів з порушеннями інтелектуального розвитку із людьми, і які там працюють і яких діти вже знають.

Перед екскурсією дітям оголошують тему заняття, його мету і завдання. Учитель обговорює з дітьми можливі варіанти розмов, пропонує завдання. Завдання докладно розбираються, обговорюються джерела інформації, за допомогою яких можна отримати необхідні далі (розмова з оточенням, довідники, настінна інформація).

Якщо учні з порушеннями інтелектуального розвитку не можуть сформулювати запитання до співробітників тих служб куди вони підуть на екскурсію, або не знають про що вони можуть запитати, то цю роботу з ними вчитель повинен здійснити заздалегідь, особливо, якщо це учні 5-х - 6-х класів.

Екскурсія проведена в стінах школи дозволяє дітям менш сковано почувати себе в знайомих обставинах. Вступаючи в розмову з дорослими, учні не відволікаються, розглядаючи обстановку вже знайомого приміщення, а дорослі повідомляють необхідну інформацію, поступово включаючи в розмову дітей, з'ясовуючи, що їх цікавить.

Так, під час відвідин шкільного медпункту учні з порушеннями інтелектуального розвитку закріплюють знання про види медичної допомоги, яка може бути надана медичному закладі. Також учні можуть повторити відомості, які вони одержали під час вивчення теми «Догляд за хворими» (розділ «Медична допомога», 10 клас), виконати практичні завдання: правильно поставити гірчичники, поміряти температуру.

Далі завдання можна ускладнити. Так, при відвідуванні пральні (в умовах спеціальної школи-інтернату) дітям пропонують перевірити свій одяг, якщо на ньому є плями, з'ясувати, як їх позбутися. Дізнавшись із бесіди з працівником пральні, як правильно вивести ті чи ті плями, виконують цю роботу самостійно.

Надалі екскурсію можна організувати, щоб діти самі намічали основні

завдання, виходячи із власних потреб. Плануючи екскурсію до шкільної їдальні, учитель пояснює: «Діти, сьогодні ми підемо до шкільної їдальні. Там ви докладно познайомитеся з її роботою. Про свої обов'язки розкажуть працівники кухні. Хто там працює? Що вони роблять? Які страви готують? А ви знаєте, як швидко і смачно приготувати святковий пиріг? Ось про це, та про те, що вас ще цікавить, ви зможете запитати кухарів». Далі з'ясовується, про що діти хочуть поговорити з працівниками їдальні.

Вступаючи в розмову зі знайомими дорослими, діти з порушеннями інтелектуального розвитку менше хвилюються, не відволікаються на нову обстановку. Дорослий повідомляє спочатку якусь частку інформації, поступово включаючи в розмову дітей, з'ясовує що їх цікавить. Таким чином діти звикають слухати співрозмовника, погоджують свою поведінку і висловлення з мовою розповідача.

Після такої розмови працівник школи запитує дітей, що вони дізналися для себе нового, чому навчилися, пропонує виконати деякі завдання: у медичному пункті - приготувати розчин для полоскання горла, у пральні - упорядкувати одяг для прання в автоматичній машинці.

Головним завданням екскурсії, яка проводиться поза стінами школи, є навчити дітей застосовувати практичний досвід спілкування в нових життєвих ситуаціях.

Під час екскурсії школярі вступають в ділове спілкування, в процесі якого закріплюють уже наявні знання, одержані на заняттях із СПО. Водночас вони здобувають нову інформацію, розширюючи свій соціальний досвід.

Якщо екскурсію проводить, на прохання вчителя, співробітник даного закладу, то він розповідає про послуги їхнього закладу, привертає увагу дітей, звертаючись до них із запитанням: «Хто із вас раніше вже був у нашій установі?», «З якою метою?», «Хто знає, що треба зробити, щоб службовець надав вам необхідний вид послуг?». Під час бесіди з'ясовуються знання учнів про джерела одержання інформації, звертають увагу на наявність різної наочності, довідників тощо.

Після екскурсії діти в класі обговорюють результати відвідування закладу, діляться враженнями, повідомляють про утруднення, з якими стикалися.

У такий спосіб екскурсія дозволяє учням з порушеннями інтелектуального розвитку одержати необхідний досвід спілкування, який вони зможуть використати в подальшому самостійному житті.

Запитання і завдання:

1. Охарактеризуйте основні вимоги до організації екскурсії дітей з

інтелектуальними порушеннями на уроках СПО.

2. Надайте характеристику основним вимогам до екскурсії на уроках СПО.

3. Основні напрямки організації спілкування учнів з інтелектуальними порушеннями зі знайомими людьми під час екскурсії.

4. Організація спілкування учнів дітей з інтелектуальними порушеннями з незнайомими людьми під час екскурсії на заняттях із СПО.

5. У чому полягає специфіка проведення екскурсії на уроках СПО, як форми організації навчання дітей з інтелектуальними порушеннями.

Форма контролю: усна, тезисні відповіді, презентація

Тема 2.4. Моделювання реальної ситуації на уроках соціально-побутового орієнтування.

План

I. Особливості та характеристика мотиваційно-спонукальної, навчальної, виховної, орієнтувальної та компенсаторної функцій рольових ігор на уроках соціально-побутового орієнтування.

II. Характеристика компонентів рольової гри (ролі; початкова ситуація; рольові дії) та її значні можливості у виконанні практичних, освітніх і виховних завдань навчання на уроках соціально-побутового орієнтування.

III. Організація та проведення сюжетно-рольової гри на уроках соціально-побутового орієнтування.

Рекомендована та використана література:

1. Гіренко Н. А. Соціально-побутове орієнтування в допоміжній школі: метод. посіб. для студентів дефектологічного фак.-ту за спец. 6.010100 "Дефектологія" / Н. А. Гіренко. – Слов'янськ, 2011. – 130 с.

2. Соціально-побутове орієнтування: програми для 5-10 класів спеціальних загальноосвітніх навч. закладів для розумово відсталих дітей / укл. Н.А. Гіренко, Г.М. Мерсіянова ; МОН України. – К., 2009. – 39 с.

3. Стригунова А. І. Загальна проблематика розвитку комунікативних умінь молодших школярів з розумовою відсталістю // Освіта дітей з особливими потребами: від інституалізації до інклюзії. – 2016. – С. 333–336.

4. <http://um.co.ua/10/10-12/10-121572.html>

Завдання:

1. За літературними джерелами опрацювати питання, підготувати анотації за темою «Особливості та характеристика мотиваційно-спонукальної, навчальної, виховної, орієнтувальної та компенсаторної функцій рольових ігор на уроках соціально-побутового орієнтування». 2. За літературними джерелами опрацювати питання, підготувати анотації за темою «Характеристика компонентів рольової гри (ролі; початкова ситуація;

рольові дії) та її значні можливості у виконанні практичних, освітніх і виховних завдань навчання на уроках соціально-побутового орієнтування».

3. Підготувати презентацію «Організація та проведення сюжетно-рольової гри на уроках соціально-побутового орієнтування».

4. Розробити конспект уроку-екскурсії.

Короткий теоретичний коментар.

1. Особливості та характеристика мотиваційно-спонукальної, навчальної, виховної, орієнтувальної та компенсаторної функцій рольових ігор на уроках соціально-побутового орієнтування.

Функції рольових ігор. В умовах навчання соціально-побутовій орієнтації рольова гра — це передусім певна діяльність, ігрова і навчальна одночасно. З погляду учнів, рольова гра - це ігрова діяльність, в процесі якої вони виступають в певних ролях. Для вчителя мета гри — формування і розвиток певних навичок і умінь учнів.

Гра - явище поліфункціональне. У навчальному процесі вона виконує 5 основних функцій:

- 1) мотиваційно-спонукальну;
- 2) навчальну;
- 3) виховну;
- 4) орієнтувальну;
- 5) компенсаторну.

Мотивація сприяє продуктивному засвоєнню матеріалу й активному включенню школярів у діяльність. Здійснюючи модель міжособистісного спілкування, рольова гра викликає потребу в спілкуванні, і в цьому сенсі вона виконує мотиваційно-спонукальну функцію.

Рольову гру можна віднести до навчальних ігор, оскільки вона сприяє розвитку діалогового мовлення в умовах міжособистісних стосунків і таким чином виконує навчальну функцію.

Гра допомагає згуртувати дитячий колектив, до активної діяльності залучаються сором'язливі і боязкі, і це сприяє самоствердженню кожного в колективі. У рольових іграх виховується свідома дисципліна, працьовитість, взаємодопомога, активність підлітка, готовність включатися в різні види діяльності, самостійність, уміння відстояти свою думку, проявити ініціативу, знайти оптимальне рішення в певних умовах. Доведено, що учням з порушеннями інтелектуального розвитку імпонують позитивні ролі. Разом з тим, діти із задоволенням грають ролі негативних персонажів для того, щоб висміяти їхні негативні риси. Це підтверджує виховну функцію рольової гри.

Рольова гра формує в школярів з порушеннями інтелектуального розвитку здатність зіграти роль іншої людини, побачити себе з позиції

партнера по спілкуванню. Вона орієнтує учнів на планування власної мовної поведінки і поведінки співрозмовника, розвиває уміння контролювати свої вчинки, давати об'єктивну оцінку вчинкам інших, виконуючи орієнтувальну функцію.

Суперечність, невідповідність між потребою дитини з порушеннями інтелектуального розвитку і неможливістю здійснити потрібні операції може вирішуватися в одному-єдиному типі діяльності - в ігровій діяльності. Така суперечність характеризує і дітей підліткового віку. Більше того, підлітки прагнуть до спілкування, до дорослості, а рольова гра забезпечує здійснення бажань підлітка, тим самим реалізуючі компенсаторну функцію.

II. Характеристика компонентів рольової гри (ролі; початкова ситуація; рольові дії) та її значні можливості у виконанні практичних, освітніх і виховних завдань навчання на уроках соціально-побутового орієнтування.

У структурі рольової гри прийнято виділяти наступні компоненти:

- 1) ролі;
- 2) початкову ситуацію;
- 3) рольові дії.

Аналізуючи структуру сюжетно-рольової гри виділено одиницю гри - роль, яку бере на себе дитина.

З роллю пов'язані ігрові дії та правила.

Підбір ролей повинен здійснюватися так, щоб формувати в учнів з порушеннями інтелектуального розвитку:

- активну життєву позицію;
- кращі людські якості особистості: почуття колективізму, взаємодопомоги, взаємовиручку.

Початкова ситуація виступає як спосіб організації гри.

Рольові дії виконують роль ігрових дій, органічно пов'язаних з роллю, і складають основу розвиненої форми гри.

Підготовка і проведення всіх рольових ігор здійснюється поетапно:

- розробка сценарію з описом ролей, передбачених грою;
- введення дітей у ситуацію гри;
- проведення інструктажу;
- вибір героїв гри та розподіл ролей;
- здійснення рольової гри;
- обговорення гри.

Рольова гра має значні можливості у виконання практичних, освітніх і виховних завдань навчання:

1. Рольову гру можна розцінювати як найточнішу модель спілкування.
2. Рольова гра має значні можливості мотиваційно-спонукального

плану.

3. Рольова гра передбачає посилення особистої причетності до всього того, що відбувається. Учень входить в ситуацію, хоч і не через своє «я», але через «я» відповідної ролі.

4. Рольова гра сприяє розширенню асоціативної бази при засвоєнні навчального матеріалу.

5. Рольова гра сприяє формуванню навчальної співпраці і партнерства. Адже виконання етюда припускає залучення групи учнів (рольову гру будуєть не тільки на основі діалогу, але й полілогу), які повинні злагоджено взаємодіяти, точно враховуючи реакції один одного, допомагати один одному.

6. Рольова гра має освітнє значення.

III. Організація та проведення сюжетно-рольової гри на уроках соціально-побутового орієнтування.

На уроках соціально-побутового орієнтування в школі рольова гра, або моделювання реальної ситуації є достатньо дійовим методичним прийомом. Розігруючи та розбираючи реальні ситуації, учні розширюють свій соціальний досвід, набувають визначених знань та вмінь.

Використовується моделювання реальної ситуації при вивченні таких розділів, як: «Родина. Родинні стосунки», «Культура поведінки», «Транспорт», «Торгівля», «Медична допомога», «Установи, організації, підприємства».

Плануючи рольову гру, учитель орієнтується на такі рубрики програми: «Зміст навчального матеріалу», «Навчальні досягнення учнів» (вимоги до знань та вмінь за темою уроку), «Спрямованість корекційно-розвивальної роботи», керується як загальними завданнями, так і тими, що стоять перед даним предметом і конкретно кожним уроком.

Так під час вивчення розділу «Транспорт» учням 8-го класу можна запропонувати наступні завдання: купити квиток в залізничній касі, дізнатися в службі довідок вокзалу необхідну інформацію (наприклад, коли прибуває поїзд на станцію), замовити квиток по телефону, з'ясувати правила користування камерою схову тощо.

Під час покупки квитка в залізничній касі може виникнути безліч ситуацій, які можна запропонувати школярам:

1. Необхідно купити квиток в купейний вагон в касі попереднього продажу, спочатку дізнавшись розклад руху потягів.

2. Необхідно купити квиток в плацкартний вагон, але є тільки в купейні.

3. Необхідно купити квиток в купе, але на визначену дату в купейних вагонах місць немає.

4. Необхідно дізнатися, в якій касі можна придбати квиток в потрібному напрямі.

5. Пасажи́р спізнився на поїзд, як поступити?

Запропоновані ситуації вимагають від учнів з порушеннями інтелектуального розвитку не лише використовувати одержані на уроці знання, але й шукати правильне рішення.

Розігрування сюжетно-рольової гри вимагає розподілу ролей між учасниками, які вступають між собою у деякі відносини та вимовляють репліки. Виконання ролі зумовлює необхідність підпорюватися визначеним правилам, нормам поведінки, які виступають еталоном для гравців.

Моделі реальних ситуацій, запропоновані дітям, повинні відрізнятися не тільки змістом, але й ступенем складності. Можна виділити ситуації трьох ступенів складності:

1) ситуація за участю двох осіб, які виконують 1-ну - 2-ві прості дії, майже без реплік;

2) ситуація, в якій бере участь кілька осіб, які виконують декілька дій і говорять репліки;

3) ситуація з вибором рішення, у якій бере участь декілька осіб, що говорять репліки і виконують різноманітні дії.

Умінню брати участь в моделюванні реальної ситуації учнів з порушеннями інтелектуального розвитку необхідно вчити. Це здійснюється у наступній послідовності:

1. Попереднє (до заняття) розучування з учителем усіх ролей. Учитель управляє діями дітей під час гри.

2. Попереднє розучування окремих ролей, учитель управляє діями учнів під час гри.

3. Гра проводиться без попереднього розучування ролей, вчитель управляє діями дітей.

4. Самостійне розігрування школярами ситуацій на задану тему, вчитель допомагає в разі потреби.

Здебільшого учням пропонують сюжети, у яких дійові особи роблять правильні вчинки. Проте, водночас необхідно розігрувати ситуації, у яких допускаються помилкові дії. Це робиться для того, щоб навчити учнів з порушеннями інтелектуального розвитку обдумувати становище, у яке потрапив їхній товариш, давати йому правильну оцінку і знаходити правильний вихід.

У цілому послідовність навчання відповідає рокам навчання. Так у 5-му і 6-му класах, переважно, використовують перший і другий варіанти підготовки і організації ігрової діяльності учнів. Періодично можна

використовувати третій варіант. А починаючи із 7-го класу найбільш ефективними будуть 3-й та 4-й варіанти.

У пояснювальній записці до програми з СПО зазначено, що на заняттях повинні активно працювати всі учні. На заняттях з використання сюжетно-рольової гри клас поділяють на дві групи - глядачів та акторів. Учні першої групи показують декілька ситуацій, кожна з яких аналізують глядачі і судді. Потім групи міняються. Якщо вчитель пропонує ситуацію, де герої припускаються помилок, він попереджає глядачів, що помилки зроблені спеціально. Потім помилки розбирають.

Важливу роль для створення необхідної обстановки має реквізит.

Це кошик для господині, яка йде до магазину, телефони, бланки телеграм, старі залізничні квитки тощо. У продовольчому магазині на прилавках повинні бути різні упаковки з-під продуктів (коробки, пакети, банки), натуральні продукти (сіль, крупа, хліб), муляжі.

Салон автобус зображують двома рядами стільців, кабінку - сидінням для водія. Зал кінотеатру - стільцями, які стоять у іншому порядку.

Прилавки магазину, театральний гардероб шкільними столами. Такі умовні атрибути все ж допомагають створити певну обстановку і настрій у учнів.

Як приклад розглянемо моделювання реальної ситуації «Магазин» (розділ «Торгівля», 5 клас). Згідно з вимогами програми учні з порушеннями інтелектуального розвитку повинні засвоїти правила купівлі товару в продовольчому магазині, обирати Продукти для приготування сніданку з урахуванням конкретного меню, дотримуватися правил поведінки в магазині, спілкуватися з працівником магазину під час купівлі, оплачувати покупку.

Для проведення рольової гри необхідно підготувати реквізит: столи - прилавки, шафа вітрина; кульки, коробки, банки з-під продовольчих товарів - чай, крупи, масло, муляжі - хлібобулочні вироби тощо; аркуші паперу, що відіграють роль грошей, з написаними цифрами; цінники, що свідчать про вартість товару.

Учнів класу поділяють на 2 групи: актори та глядачі. В кожній групі призначають продавця, який буде стояти за прилавком. Інші учні класу — покупці Вони одержують визначену кількість «грошей» та меню, відповідно якого повинні здійснити покупку.

Перед початком гри вчитель повинен розучити з гравцями фрази, з якими вони будуть вступати в діалог: «Дайте мені, будь ласка, хліб», «Чи свіжа ковбаса?», «Скільки коштує сир?», «Спасибі», «Вартість вашої покупки дорівнює...».

«Покупці» стають у чергу (2-3 учні) і купують продукти. Їхні дії

оцінюють за такими критеріями. Покупці повинні:

- 1) правильно вибрати продукти відповідно меню до сніданку (чай, цукор, масло, ковбасу, сир, хліб або булку);
- 2) правильно підрахувати вартість покупки.

Продавець:

- 1) підрахувати купівлю;
- 2) правильно дати здачу.

На наступному етапі гри завдання можна ускладнити, запропонувавши учням зробити таку ж купівлю, але витратити менше грошей — зекономити кошт. Для цього в учнів можна запитати: «Якщо кілограм сиру коштує 150 гривень, скільки грамів його можна купити на сніданок, якщо в тебе на всі покупки лише 150 гривень?»

Глядачі слідкують за діями акторів, потім групи міняються. Переможцями серед акторів стають ті, хто правильно обрали набір продуктів, оцінили його, розраховалися з продавцем. Продавець, щоб стати кращим, повинен орієнтуватися в асортименті товару, знати його ціну, правильно визначити вартість покупки, підрахувати здачу.

Моделюванню реальної ситуації може передувати бесіда, екскурсія. Проте гру слід використовувати перед проведенням екскурсії на підприємство і установи, де учні з порушеннями інтелектуального розвитку будуть спілкуватися з незнайомими людьми, виконувати практичні завдання.

Запитання і завдання:

1. Визначте корекційно-розвивальне значення моделювання реальної ситуації в курсі СПО.
2. У чому полягають основні вимоги, що пред'являються до організації та проведення моделювання реальної ситуації на уроках СПО.
3. Підберіть завдання для проведення сюжетно-рольової гри, у якій беруть участь не більше двох учнів з порушеннями інтелектуального розвитку за обраною темою.
4. Підберіть завдання для проведення сюжетно-рольової гри, у якій беруть участь троє, або більше учнів з порушеннями інтелектуального розвитку за обраною темою.

Форма контролю: усна, тезисні відповіді, презентація, конспект уроку-екскурсії (письмово).

Тема 2.5. Особливості емоційної сфери учнів з інтелектуальними порушеннями.

План

I. Методи корекції недостатності вольової саморегуляції в учнів з інтелектуальними порушеннями.

II. Особливості формування характеру в учнів з інтелектуальними порушеннями.

Рекомендована та використана література:

1. Синьов В. М. Психологія розумово відсталої дитини: підручник / В.М.Синьов, М. П. Матвеева, О.П. Хохліна. – К.: Знання, 2008. – 359с.
2. Спеціальна психологія. Тексти: Ч. 1 / За ред. М.П. Матвеевої, С.П. Миронової. — Кам'янець-Поділ.: Інформ.-вид. відділ Кам'янець-Подільськ. держ. ун-ту, 1999. — 158 с.
3. Спеціальна психологія. Тексти: Ч. 2/Заред.М.П.Матвеевої,С.П.Миронової. —Кам'янець-Поділ.: Інформ.-вид. відділ Кам'янець-Подільськ. держ. ун-ту, 2001. — 142 с.
4. Стадненко НМ., Матвеева МЛ., ОбухівськаА.Г. Нариси з олігофренопсихології / За заг. ред. Н.М. Стадненко. — Кам'янець-Подільський: Інформ.-вид. відділ Кам'янець-Подільськ. держ. ун-ту, 2002. — 200 с.
5. Хохліна ОЛ. Розумово відстала дитина // Діти з особливими потребами: Поради батькам. — К.: Наук, світ, 2004. — С. 151—169.

Завдання:

1. Теоретично опрацювати теми за планом лекцій.
2. Охарактеризувати методи корекції недостатності вольової саморегуляції в учнів з інтелектуальними порушеннями.
3. Проаналізувати особливості формування характеру в учнів з інтелектуальними порушеннями.
4. Розробити конспект корекційного заняття.

Короткий теоретичний матеріал.

I. Корекція недостатності вольової саморегуляції в учнів з ІІІ. Розвиток довільної регуляції поведінки безперечно є одним із основних завдань корекційної роботи з дітьми з ІІІ. У цьому процесі неабияку роль відіграє формування прагнення та умінь самостійно приймати рішення та реалізовувати його, самостійно розв'язувати конфлікти. Спочатку організацією діяльності та подоланням усіх труднощів, що виникають при цьому, займається учитель, поступово залучаючи до цього учня. Далі частка активності педагога поступово зменшується, а учня — збільшується, аж до повної самостійності. З цією метою можна використовувати прийом моделювання типових ситуацій вибору з подальшим пошуком різних варіантів виходу з них. Ефективним у формуванні цілеспрямованості та умінні долати перешкоди на шляху досягнення мети є прийом доступної труднощі, який полягає у тому, щоб дитині постійно пропонувати завдання, виконання яких потребує зусиль. Проте дуже важливо, аби ці зусилля не

були надмірними. Учень повинен відчутти задоволення від того, що справився зі складним завданням самостійно.

Дітей навчають також планувати свою діяльність, виконувати її, дотримуючись плану, контролювати правильність роботи на кожному етапі та оцінювати проміжні й кінцеві результати. При цьому дуже важливо залучати дітей до причинних обґрунтувань правильно й неправильно виконаних дій та їх комплексів і відображувати це у планувальних (до початку роботи) та звітних (після закінчення роботи) висловлюваннях.

Враховуючи загальні психологічні закономірності генезису волі, особливу увагу слід звернути на корекцію недоліків регулювальної функції внутрішнього мовлення.

Удосконалення усного мовлення саме по собі не сприяє розвитку внутрішнього. Тому потужна педагогічна робота, спрямована на подолання характерного для дітей з ІІ загального недорозвинення мовлення, сприяє лише формуванню комунікативної функції, але істотно не позначається на поліпшенні функціонування внутрішнього мовлення. Одним із прийомів формування довільності поведінки у дітей з ІІ є розвиток у них писемного мовлення. Потрібно спеціально спонукати дітей до висловлювання власних думок на письмі, вчити їх писати твори, вести особисті щоденники, листуватися з рідними та друзями, складати плани на близьку та далеку перспективу, аналізувати успішність їх виконання тощо.

В основі слабкості волі дитини з ІІ лежить характерна для неї загальна психічна пасивність. Засобом підвищення психічної активності таких дітей є активізація діяльності кори головного мозку за допомогою кінезіології; знімання напруження, скутості, тривожності засобами психогімнастики; розвиток доступних творчих видів діяльності.

Кінезіологія — це система рухових вправ, спрямована на активізацію діяльності різних ділянок кори головного мозку, покращання її регулювальної функції, розвиток дрібних рухових диференціацій, узгодженості дій, міжфункціональної взаємодії правої та лівої півкулі. Самі по собі вправи з кінезіології не забезпечують психічного розвитку, але вони позитивно впливають на силу, темп, гнучкість, рухливість, врівноваженість нервових процесів. Систематичне використання вправ з кінезіології у корекційній роботі з дітьми, які мають проблеми у психічному розвитку та навчанні, дає позитивні результати. Діти менше втомлюються на уроках, стають активнішими, уважнішими, краще сприймають навчальний матеріал.

Психогімнастика сприяє усвідомленню психічних станів та опануванню ними, розвитку творчості, усуненню напруження. Психогімнастика - це курс спеціальних занять з використанням мимічних та пантомімічних етюдів, ігор і

вправ на психом'язове тренування та вираження окремих емоцій і рис характеру, спрямованих на розвиток та корекцію різних аспектів психіки дитини, формування навичок релаксації, емоційної експресивності, здатності усвідомлювати свої переживання та керувати ними. Кожна вправа і гра з психогімнастики забезпечує активізацію уяви, фантазії, адже всі заняття будуються виключно на уявному матеріалі. Важливо також те, що на заняттях із психогімнастики усі діти успішні, оскільки правильним є все те, що вони роблять, кожен по-своєму, так, як може.

Під час корекційної роботи важливо подолати хибну установку на те, що нібито учні з ІІІ зовсім нездатні до творчих зусиль. Творчості цих дітей перешкоджає невпевненість у собі, переживання власної малоцінності, висока тривожність, досвід невдач і негативної оцінки їхньої активності. Звичайно, не можна чекати від них високої творчої продуктивності та оригінальності, але створення умов підтримки і безумовного прийняття, які сприятимуть усуненню негативних переживань, пов'язаних з комплексами неповноцінності, дотримання принципу доступної трудності розкриють їхній творчий потенціал. Для підвищення психічної активності, крім кінезіології та психогімнастики, можна також використовувати вправи на розвиток вербальної та невербальної творчої уяви.

Формування довільності психічних процесів, навичок самостійності та конструктивного вирішення конфліктних ситуацій, розвиток дій передбачення, планування, контролю та оцінювання, виховання внутрішнього мовлення через формування писемного, розвиток самосвідомості, критичності та самокритичності подолання комплексу неповноцінності в учнів з ІІІ можуть забезпечити досягнення корекційної мети щодо недостатності вольової регуляції поведінки у школярів з ІІІ.

Корекція недостатності вольової саморегуляції є невідривною від педагогічного керівництва формуванням особистості учня з ІІІ та процесу його виховання загалом.

ІІ. Формування характеру у школярів з ІІІ. Виховати позитивні риси характеру в учнів з ІІІ важче, ніж у здорових дітей. Їхній характер залежить також від виховання. У методах формування характеру дітей з ІІІ є багато своєрідного. У дітей, які перенесли одне й те саме захворювання головного мозку, часто формуються схожі риси характеру. В епілептиків часто спостерігаються такі риси, як охайність, що доходить до ступеня педантичності, скупість, злопам'ятність. У деяких дітей, котрі перенесли енцефаліт, спостерігаються такі риси, як навіюваність, легковажність, безтурботність, імпульсивність, в інших — настирливість, схильність до утворення надмірно застиглих звичок. У дітей, які перенесли травму

головного мозку, нерідко виокремлюють такі риси, як хворобливе самолюбство, роздратованість, гарячковість.

Характер дитини визначається її вихованням, умовами життя у конкретних обставинах. Хвороба не створює ніякого складу характеру, проте створює, по-перше, певні особливості динаміки нервових процесів дитини і, по-друге, є сама по собі однією з важливих умов життя дитини, до якого вона намагається пристосоватися.

Відомо, що діти, які перенесли травму головного мозку, не витримують шуму і втомлюються від звичайного для школяра розумового навантаження. Гостро переживаючи неспроможність, що виникає через це в умовах шкільного режиму, такі діти іноді хитрують, уникаючи важких завдань, контрольних робіт, праці у шумних майстернях. У них виникають шкідливі звички, а у подальшому й такі риси характеру, як брехливість, хитрість, прагнення уникати труднощів. Поряд із цим діти стають хворобливо самолюбивими, образливими, іноді виявляють схильність компенсувати свої недоліки хвастощами, підкреслюванням якихось переваг. Якби дитина, котра перенесла травму, одержала виховання, розраховане на компенсацію її втомлюваності та невитривалості, то характер її міг би бути абсолютно іншим.

Виховання хворих дітей у сім'ї відбувається зі значними труднощами. Батьки не можуть зазвичай визначити міру суворості та вимогливості щодо хворої дитини. Від суворості та вимогливості батьків, трудового навантаження та організації режиму дня дитини залежать основні риси її характеру: воля, самолюбство, працелюбність, почуття обов'язку.

Найнесприятливішими чинниками, що впливають на характер школярів з інтелектуальною недостатністю, є сімейно-побутове неблагополуччя, негативний вплив середовища за межами сім'ї і порушення організаційно-нормативних і педагогічних вимог їх виховання.

Підлітки з III з труднощами поведінки змушені ніби двічі адаптуватися до оточення. У середовищі "своїх" (товаришів по вулиці) вони адаптуються досить легко і швидко. У школі, де вони почуваються відторгнутими, ізольованими, адаптація відбувається складніше.

Період вікових криз також сприяє посиленню негативних впливів соціального характеру з подальшим виникненням у школярів девіацій поведінки за невротичним або психопатоподібним типом, які в умовах несприятливого середовища можуть призвести до відхилень поведінки асоціального характеру (алкоголізм, крадіжки).

Одним із важливих прийомів формування характеру дітей є виховання у них звичок. Усі органи без винятку, і особливо головний мозок, можна

зміцнити та розвинути вправою. Залишаючись у бездії, всі органи, найбільше головний мозок, позбавляються здібності реагувати, втрачають життєвість, атрофуються. Численні недоліки у характері та поведінці дітей з ІІІ виникають після хвороби, а не внаслідок хвороби. Вони є результатом неправильного, неадекватного формування звичок у хворої дитини. Тобто хороші та погані звички виникають в учнів з ІІІ у результаті певного способу життя, як вияв їх компенсаторних особистісних тенденцій.

Почуття неповноцінності сприяє появі у деяких учнів аутичних відхилень. Діти прагнуть залишитися на самоті, не спілкуватися з однолітками та педагогами. У фантазіях компенсаторного типу вони уявляють себе красивими, сильними.

Низка вчинків, що зовні виглядають як асоціально спрямовані, наприклад, немотивовані прогули, спроби бродяжництва, також мають характер захисних реакцій. Разом з тим, у таких школярів спостерігаються і позитивні особистісні риси: доброзичливість, прив'язаність до батьків, учителів.

При психічній декомпенсації й порушенні поведінки за психопатоподібним типом у дітей, незважаючи на порушення шкільної дисципліни (непосидючості, дратівливості, схильності до немотивованих вчинків, конфліктів з учителем та товаришами, агресії тощо), спостерігається асоціальна поведінка (ранній алкоголізм, крадіжки, бродяжництво, схильність до нарко- і токсикоманії, сексуальні ексцеси). Для них характерна відсутність інтересів до шкільних занять. В усій їхній поведінці переважає емоційно-вольова нестійкість, незрілість. Виразна інфантильність виявляється у веселому, безтурботному настрої зі схильністю до метушливості й нав'язливості, з відсутністю стійких прив'язаностей при високій комунікабельності. Провідний мотив поведінки цих підлітків — задоволення.

Виховання звичок та характеру дитини з ІІІ не меншою, а більшою мірою, ніж її навчання, потребує особливої програми та методики.

Перше методичне правило полягає у необхідності враховувати залежність формування звички від результату дії. Якщо вихователь не хоче, щоб виконувана дитиною дія стала для неї звичною, не можна допускати того, аби з її допомогою дитина отримувала задоволення. Наприклад, не бажаючи, щоб діти звикали користуватись підказкою або списуванням у товаришів, не можна допустити, аби дитина отримувала за такі "відповіді" позитивні оцінки.

У дітей з ІІІ легко виникають, але з великими труднощами виправляються шкідливі звички. Велике значення звичок у вихованні дітей з

ІІ пояснюється й тим, що вони є передумовою потреб. Їх правильне формування сприяє зростанню духовних потреб та інтересів дітей, тобто правильному розвитку їхньої особистості.

Вдумлива робота вчителя-дефектолога, який формує нормальні взаєностосунки у класному колективі, сприяє вихованню у дітей з ІІ самостійності, самоволодіння, інтелектуальної регуляції почуттів та правильної самооцінки.

Запитання і завдання:

1. У чому виявляється слабкість вольової саморегуляції діяльності та поведінки в учнів з ІІ?

2. Наведіть приклади прояву компенсаторних та псевдокомпенсаторних новоутворень у рисах характеру учнів з ІІ.

3. Яких психолого-педагогічних вимог слід дотримуватися при формуванні у дітей з ІІ звичок як основи характеру?

Форма контролю: усна, тезисні відповіді, конспект корекційного заняття (письмово).

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Самостійна робота інтегрована із аудиторною. Перевірка та оцінювання знань, умінь і практичних навичок студентів здійснюються за 100-бальною, ECTS та національною шкалами відповідно до Положення про організацію освітнього процесу в Державному вищому навчальному закладі «Ужгородський національний університет», затвердженого протоколом №9 від 22.12.2020 року. Студенти заочної форми навчання включають результати самостійної роботи в усну відповідь у процесі складання заліку.

Критерії оцінювання заліку для студентів заочної форми навчання
Зараховано: 90-100 - А. Студент відповідає на теоретичні питання з дисципліни, володіє термінологічним апаратом, набуті компетенції відповідають програмовим вимогам; обізнаний з нормативно-законодавчою базою спеціальності, уміє пов'язати теоретичні відомості з практичними вміннями, моделювати фрагменти занять, використовує теоретичні знання, набуті при виконанні самостійної роботи, креативно висловлює своє ставлення до тих чи інших проблем. Припускається 1-2 помилок у формулюванні окремих педагогічних термінів. Мовлення чітке, професійно спрямоване.

Зараховано: 82-89 - В. Студент відповідає на поставлені питання, глибоко і всебічно знає зміст навчальної дисципліни, обсяг набутих

компетенцій відповідає програмовим вимогам, володіє термінологією з дисципліни; знає вимоги нормативно-законодавчої бази спеціальності, уміє пов'язати теоретичні відомості з практичними уміннями, моделювати фрагменти занять, використовує теоретичні знання, набуті при виконанні самостійної роботи. Мають місце недоліки в аргументації відповідей, узагальненні. Мовлення чітке, проте містяться стилістичні помилки.

Зараховано: 74-81 - С. Студент володіє програмовим матеріалом в повному обсязі, володіє термінологією з дисципліни, уміє пов'язати теоретичні відомості з практичними уміннями, відомостями, одержаними при самостійному опрацюванні матеріалу, але без власного аналізу. Мають місце помилки у побудові зв'язних висловлювань професійного спрямування, спостерігається недостатня логічність та послідовність викладу матеріалу. Мовлення чітке з окремими тільки недоліками.

Зараховано: 64-73 - D. Студент володіє програмовим матеріалом, але на середньому рівні, знає спеціальну термінологію, пов'язує теоретичні відомості з практичними уміннями, але за допомогою додаткових запитань викладача, уміє самостійно опрацьовувати матеріал, але не узагальнюючи його. Мають місце змістові та мовленнєві помилки.

Зараховано: 60-63 - E. Студент володіє програмовим матеріалом, але на середньому рівні, знає спеціальну термінологію, але не в повній мірі, пов'язує теоретичні відомості з практичними уміннями за допомогою додаткових запитань викладача, самостійно опрацьований матеріал не пов'язаний із змістом відповіді. У мовленні спостерігаються граматичні та стилістичні помилки.

Незараховано: 35-59 - FX. Студент володіє матеріалом досить слабо, плутається у спеціальній термінології, не пов'язує теоретичний матеріал з практичними уміннями, завдання самостійної роботи не виконував, не відповідає на додаткові питання викладача. У мовленні помилки професійної лексики.

Незадовільно: 1-34 - F. Студент не володіє теоретичним матеріалом, не засвоїв спеціальної лексики, не виконав завдання самостійної роботи. Відповідь відсутня.

Питання для контролю теоретичної успішності (екзамену)

1. Зміст навчання соціально-побутового орієнтування дітей з порушеннями психофізичного розвитку (у т.ч. з інтелектуальними порушеннями).

2. Предмет та методологічні основи курсу «Спеціальна методика навчання соціально-побутового орієнтування».

3. Корекційне значення формування в учнів з інтелектуальними порушеннями життєво необхідних практичних навичок.

4. Завдання навчання соціально-побутового орієнтування дітей з порушеннями психофізичного розвитку (у т.ч. з інтелектуальними порушеннями).

5. Формування навичок соціальної компетентності учнів з інтелектуальними порушеннями.

6. Взаємозв'язок роботи вчителя і вихователя на уроках соціально-побутового орієнтування.

7. Використання міжпредметних зв'язків (рідна мова, читання, математика, трудове навчання) на уроках соціально-побутового орієнтування.

8. Особливості засвоєння учнями з інтелектуальними порушеннями навичок господарчо-побутової діяльності.

9. Готовність до праці учнів з інтелектуальними порушеннями.

10. Характеристика значних труднощів, які виникають на уроках соціально-побутового орієнтування у дітей з інтелектуальними порушеннями.

11. Характеристика та причини несформованості практичних навичок у дітей з інтелектуальними порушеннями.

12. Особливості відношення старшокласників з інтелектуальними порушеннями до господарсько-побутової праці.

13. Методичне забезпечення кабінету соціально-побутового орієнтування.

14. Відповідні визначені вимоги обладнання, умови організації та упорядкування кабінету соціально-побутового орієнтування.

15. Методичне забезпечення та вимоги облаштування зон кабінету «Класна кімната».

16. Методичне забезпечення та вимоги облаштування зон кабінету «Житлова кімната»,

17. Методичне забезпечення та вимоги облаштування зон кабінету «Кухня».

18. Методичне забезпечення та вимоги облаштування зон кабінету «Санітарний блок».

19. Методичне забезпечення та вимоги облаштування зон кабінету «Спальня».

20. Методичне забезпечення та вимоги «Дитяча кімната».

21. Характеристика та особливості викладання розділу «Культура харчування та технологія приготування кулінарних страв».

22. Характеристика та особливості викладання розділу «Догляд за житлом».

23. Характеристика та особливості викладання розділу «Культура поведінки».

24. Характеристика та особливості викладання розділу «Засоби зв'язку».

25. Характеристика та особливості викладання розділу «Транспорт».

26. Характеристика та особливості викладання розділу «Торгівля».

27. Дотримання санітарно-гігієнічних вимог та правил техніки безпеки на уроках соціально-побутового орієнтування у дітей з інтелектуальними порушеннями.

28. Методи навчання соціально-побутового орієнтування.

29. Класифікація методів навчання на уроках соціально-побутового орієнтування.

30. Словесні методи навчання.

31. Методи викладення усного матеріалу учням з інтелектуальними порушеннями на уроках соціально-побутового орієнтування у дітей з інтелектуальними порушеннями.

32. Розповідь та вимоги до неї на уроках соціально-побутового орієнтування у дітей з інтелектуальними порушеннями.

33. Бесіда на уроках соціально-побутового орієнтування.

34. Особливості методу пояснення (інструктажу) на уроках соціально-побутового орієнтування.

35. Організація роботи з друкованим текстом на уроках соціально-побутового орієнтування у дітей з інтелектуальними порушеннями.

36. Інструкції з користування побутовою технікою на уроках соціально-побутового орієнтування у дітей з інтелектуальними порушеннями.

37. Техніка безпеки роботи з електроприладами на уроках соціально-побутового орієнтування у дітей з інтелектуальними порушеннями.

38. Інструкції з користування лікарськими препаратами на уроках соціально-побутового орієнтування у дітей з інтелектуальними порушеннями.

39. Наочні методи навчання соціально-побутового орієнтування.

40. Мета використання наочних методів на уроках соціально-побутового орієнтування у дітей з інтелектуальними порушеннями.

41. Класифікація наочних методів та засобів навчання, що застосовуються на уроках соціально-побутового орієнтування.

42. Два види наочних методів за джерелом інформації та засобами її одержання.

43. Види наочних методів: демонстрація, спостереження, досліди.

44. Використання допоміжної наочності на уроках соціально-побутового орієнтування у дітей з інтелектуальними порушеннями.

45. Вимоги до демонстрації об'єктів на уроках соціально-побутового орієнтування.

46. Правила проведення, етапи докладного аналізу об'єкта та послідовність формування вміння проводити аналіз об'єкта на уроці соціально-побутового орієнтування.

47. Технологічна карта, правила її складання, можливості використання та застосування, основні етапи виконання на уроках соціально-побутового орієнтування у дітей з інтелектуальними порушеннями.

48. Метод демонстрації (показу) на уроках соціально-побутового орієнтування.

49. Спостереження та досліди (експеримент) на уроках соціально-побутового орієнтування.

50. Практичні методи навчання соціально-побутового орієнтування.

51. Корекційно-розвивальне значення формування практичних навичок господарчо-побутової діяльності в учнів з інтелектуальними порушеннями.

52. Особливості психофізичного розвитку дітей, що зумовлюють порушення в процесі трудової діяльності.

53. Характеристика корекційно-розвивального значення процесу трудової практичної діяльності учнів з інтелектуальними порушеннями.

54. Результати виконання трудового завдання на уроках соціально-побутового орієнтування у дітей з інтелектуальними порушеннями.

55. Організація та методика проведення практичних робіт на уроках соціально-побутового орієнтування у дітей з інтелектуальними порушеннями.

56. Вправи на уроках соціально-побутового орієнтування у дітей з інтелектуальними порушеннями.

57. Практична діяльність на уроках соціально-побутового орієнтування.

58. Планування та етапи майбутньої роботи на уроках соціально-побутового орієнтування у дітей з інтелектуальними порушеннями.

59. Характеристика та організація здійснення самоконтролю (попередній, поточний, підсумковий, заключний) на уроках соціально-побутового орієнтування.

60. Колективні (бригадні) та індивідуальні форми організації практичної роботи на уроках соціально-побутового орієнтування у дітей з інтелектуальними порушеннями.

61. Виконання санітарно-гігієнічних норм та правил техніки безпеки в процесі виконання практичних робіт на уроках соціально-побутового орієнтування у дітей з інтелектуальними порушеннями.

62. Організаційні форми навчання соціально-побутового орієнтування.

63. Урок - основна форма навчально-виховної роботи з формування навичок господарчо-побутової праці в учнів, які потребують корекції розумового розвитку.

64. Тематичне планування під час вивчення курсу соціально-побутового орієнтування.

65. Мета уроків соціально-побутового орієнтування у дітей з інтелектуальними порушеннями.

66. Навчальні завдання на уроках соціально-побутового орієнтування.

67. Корекційно-розвивальні завдання на уроках соціально-побутового орієнтування.

68. Виховні завдання на уроках соціально-побутового орієнтування.

69. Види занять курсу соціально-побутового орієнтування.

70. Схема занять виконання різноманітних практичних робіт соціально-побутового орієнтування у дітей з інтелектуальними порушеннями.

71. Схема організації та проведення сюжетно-рольової гри або виконання вправ на уроках соціально-побутового орієнтування у дітей з інтелектуальними порушеннями.

72. Структура занять/уроків-екскурсій із соціально-побутового орієнтування у дітей з інтелектуальними порушеннями.

73. Характеристика структури уроку соціально-побутового орієнтування.

74. Особливості підготовчого етапу уроку соціально-побутового орієнтування.

75. Характеристика та план основного етапу уроку соціально-побутового орієнтування.

76. Особливості заключного етапу уроку соціально-побутового орієнтування.

77. Домашнє завдання з уроку соціально-побутового орієнтування та його мета.

78. Особливості організації та проведення екскурсії на уроках соціально-побутового орієнтування.

79. Характеристика й особливості навчальної екскурсії соціально-побутового орієнтування.

80. Особливості та характеристика комплексної екскурсії соціально-побутового орієнтування.

81. Характеристика й особливості тематичної екскурсії соціально-побутового орієнтування.

82. Структура екскурсії з соціально-побутового орієнтування: вступна екскурсія; поточна екскурсія; підсумкова екскурсія.

83. Формування у дітей з інтелектуальними порушеннями навичок ділового спілкування.

84. Характеристика трьох етапів навчання дітей з інтелектуальними порушеннями вступати в діалог з оточенням.

85. Моделювання реальної ситуації на уроках соціально-побутового орієнтування.

86. Значення рольової гри в навчальному процесі дітей з інтелектуальними порушеннями на уроках соціально-побутового орієнтування.

87. Мета рольових ігор в навчальному процесі дітей з інтелектуальними порушеннями на уроках соціально-побутового орієнтування.

88. Основні функції рольових ігор в навчальному процесі дітей з інтелектуальними порушеннями на уроках соціально-побутового орієнтування.

89. Особливості та характеристика мотиваційно-спонукальної, навчальної, виховної, орієнтувальної та компенсаторної функцій рольових ігор на уроках соціально-побутового орієнтування.

90. Характеристика компонентів рольової гри на уроках соціально-побутового орієнтування: ролі; початкова ситуація; рольові дії.

91. Значні можливості рольової гри у виконання практичних, освітніх і виховних завдань навчання.

92. Організація та проведення сюжетно-рольової гри на уроках соціально-побутового орієнтування.

93. Три ступені складності моделі реальних ситуацій. Алгоритм навчання дітей з інтелектуальними порушеннями умінню брати участь в моделюванні реальної ситуації.

94. Значення, особливості та правила підготовки та використання реквізиту на уроках соціально-побутового орієнтування у дітей з інтелектуальними порушеннями.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бондар В.І. Підготовка учнів допоміжної школи до самостійної трудової діяльності. — Київ: Рад. школа, 1988. - 128 с.
2. Водзінський Д.І. Сімейно-побутова культура. - Мінськ, 1981р.
3. Гаврилов О.В. Особливі діти в закладі і соціальному середовищі : навчальний посібник. Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2009. 308 с.
4. Галецька, Ю. В. Формування соціально-побутових навичок у дітей з помірною та важкою розумовою відсталістю : автореферат... канд. пед. наук, спец.: 13.00.03 – корекційна педагогіка / Галецька Ю. В. – К. : Нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова, 2015. – 18 с.
5. Гіренко Н. А. Соціально-побутове орієнтування в допоміжній школі. Методичні рекомендації для студентів дефектологічних факультетів. - Слов'янськ, 2011. - 130 с.
6. Гіренко Н. А. Світ навколо тебе: 5 клас: навч. посіб. Із Соціально-побутового орієнтування для спец. загальноосвіт. навч. закл. Для розумово відсталих дітей / Н. А. Гіренко, С. М. Кізіченкова. – К.: Либідь, 2015р. –80 с.
7. Дробот Л.С. Мерсіянова Г.М. Соціально-побутове орієнтування учнів допоміжної школи. К.: “Радянська школа”. - 1992. –146 с.
8. Дробот Л.С. Видрич Н.І. Методичні рекомендації до занять із соціально-побутової орієнтації у 5-9 класах допоміжної школи / розділи “Транспорт”, “Засоби зв’язку.”, “Торгівля”/. – К.: ІСДО. - 1994. – 60 с.
9. Дробот Л.С., Іллащук Н.П. Методичні вказівки до організації занять з соціально-побутового орієнтування у допоміжній школі / розділ «Сім'я». – К. - 1992. – 22 с.
10. Дробот Л.С. Кобзар Б.С. Постовойтов Є.П. Основні напрямки санітарно-гігієнічного навчання і виховання учнів шкіл-інтернатів: Методичні рекомендації. - К.: ІСДО. - 1995. – 28 с.
11. Дробот Л.С. Видрич Н.І. Соціально-побутове орієнтування для вчителів та учнів допоміжної школи: Посібник для вчителів. – К.: ІСДО. - 1995. – 152 с.
12. Дробот Л.С. Стандартизація освітньої галузі “Соціально-побутове орієнтування в допоміжній школі” // Дефектологія. - 2003. - № 1. – С. 22-24.
13. Дробот Л.С. Виховання санітарно-гігієнічної культури в учнів допоміжних шкіл-інтернатів. // Дефектологія. - 2004. - № 3. – С. 30-32.
14. Дробот Л.С. Змістове та методичне забезпечення формування санітарно-гігієнічної культури на уроках соціально-побутового орієнтування у спеціальній школі для розумово відсталих дітей. // Дефектологія. 2005. - № 3. - С. 39-41.
15. Дробот Л.С. Особливості формування санітарно-гігієнічної культури у учнів з обмеженими розумовими можливостями. // Трудова підготовка в закладах освіти. - 2006. - № 2. – С.41-43.

16. Дробот Л.С. Світ навколо тебе, підручник для 5 кл. – К.: Проза - 2003. – 160 с.

17. Дмитрієва І. В. Особливості проведення екскурсії на уроках соціальнопобутового орієнтування в допоміжній школі / І. В. Дмитрієва, Н. А. Гіренко // Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. – 2011. - № 23 (234). – С. 15.;

18. Дробот Л. С. Формування санітарно-гігієнічної культури в розумово відсталих учнів у процесі навчання соціальнопобутового орієнтування : автореф. дис.. на здобуття наукового ступеня <http://aqce.kaflogoped.org.ua/> Actual problems of the correctional education 242 канд. пед. наук : спец. 13.00.03 / Л. С. Дробот. – Київ, 2006. – 19 с.;

19. Єременко І.Г., Мерсіянова Г.М. Навчання учнів допоміжної школи користуватися знаннями й уміннями. - Київ: Рад.школа, 1977. - 135 с.

20. Конопляста С.Ю. Виховання готовності до господарчо-побутової праці учнів допоміжної школи: Автореф.дис.канд.пед. наук., 1991.-17 с.

21. Крапивницька А. О. Практичний посібник корекційно - розвиткових занять з соціально – побутового орієнтування для дитини з інтелектуальними порушеннями / Анастасія Олегівна Крапивницька. – Залісся, 2021. – 107 с.

22. Максименко С.Д., Бондарь В.И., Бех И.Д. Психологія формування трудових навичків школярів. - Київ.: Рад.школа, 1980. - 110с.

23. Малічен О. Організація та методика дослідження самообслуговчої діяльності учнів допоміжної школи / О. Малічен // Дефектологія, 2000 № 1.

24. Матвєєва М.П., Миронова С.П. Корекційна робота в системі освіти дітей з вадами розумового розвитку : навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський державний університет, 2005. 164 с.

25. Мамічева О. В. Психологічні особливості формування навичок самообслуговування в учнів молодших класів допоміжної школи : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. психол. наук : спец. 19.00.08 / О. В. Мамічева. – К., 2000. – 21 с.;

26. Мерсіянова Г.Н. Виконання практичних завдань учнями допоміжної школи. - Київ: Рад. школа, 1985 р.

27. Методичні вказівки до занять з СПО в допоміжній школі А/ Укл. Мерсіянова Г.М. - К : РУМК МНО, 1989. - 76 с.

28. Мищенко О. Удосконалення процесу навчання розумово-відсталих школярів соціально-побутового орієнтування / О. Мищенко //Дефектологія, 2000 №1.

29. Несух Ю. І. Проблеми соціально-побутового орієнтування учнів спецшколи на уроках та позаурочний час : доповідь від 29.03.2007 р. / Ю. І. Несух [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://yandex.ua>.

30. Павлова Н.П. Моделювання реальних ситуацій на заняттях з соціально-побутового орієнтування. //Дефектологія. - 1987 -№ 2,- С. 26-28.
31. Павлова Н.П. Організація і методика проведення занять з соціально-побутового орієнтування. // Дефектологія, 1985, № 4. — С. 40-45.
32. Савіцька Г. І. Формування морально-етичних норм поведінки в учнів допоміжних шкіл у процесі соціально-побутового орієнтування : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук ; спец. 13.00.03 / Г. І. Савіцька. – К., 2007. – 17 с.;
33. Соціально-побутове орієнтування: програми для 5-10 класів спеціальних загальноосвітніх навч. закладів для розумово відсталих дітей / укл. Н.А. Гіренко, Г.М. Мерсіянова ; МОН України. – К., 2009. – 39 с.
2734. Старцева В. Психологічно-педагогічні особливості соціально-побутового орієнтування дітей-сиріт із ЗПР/ В. 11. Старцева // Дефектологія, 2009.- № 2.
35. Ященко Н.В. Навчальний посібник з соціально-побутового орієнтування 8 клас. <https://naurok.com.ua/navchalniy-posibnik-z-socialno-pobutovogo-orientuvannya-8-klas-169668.html>

Навчально-методичне видання

Укладач: Утьосова Олена Іванівна

СПЕЦІАЛЬНА МЕТОДИКА НАВЧАННЯ СОЦІАЛЬНО-ПОБУТОВОГО ОРІЄНТУВАННЯ

Методичні вказівки до самостійної роботи
для студентів денної та заочної форм навчання
спеціальності 016 «Спеціальна освіта»
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Видано та віддруковано в ТОВ «Поліграфцентр «Ліра»:
88000, м. Ужгород, вул. Митрака, 25

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру видавців,
виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції
Серія ЗТ №24 від 7 листопада 2005 року.